

b: na čije ime?

ali jedinstvo

3, 4

Zahvala za ozdravljenje djevojčice Ane Andričević iz Perasta, 1640., zavjetna slika, tempera na drvu, Svetište Gospe od Milosrda, Dubrovnik, 2023., digitalna fotografija, Marko Ercegović

5, 6, 7, 8, 12, 32

Kamene površine, Pustijerna, 2019., sken, Ana Hušman

9, 71

Dubrovačke zavjetne pločice/ votivi iz fundusa Dubrovačkih muzeja, Zbirka metala, 18. i 19. stoljeće, digitalna fotografija, Božidar Gjukić

13, 16

Mačka Anastazija, Knežev dvor, 2019., CB analogna fotografija, Ana Hušman

14, 15

Hotel za mačke, Pustijerna, 2020., digitalna kamera, Ana Hušman

15, 16

Kućice za mačku Anastaziju koje su izradili građani Dubrovnika, mačka Anastazija u različitim situacijama, 2019., CB analogna fotografija, Ana Hušman i materijali preuzeti s: <https://www.facebook.com/kneginjanastazija> (16. 5. 2024.) <https://www.facebook.com/michel.sevelo> (16. 5. 2024.)

17

Mačak Bili, Knežev dvor, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

18

Skulptura lava, Gruž, 2019., fotografija mobitelom, Ana Labudović

19, 20

Izvadak iz pete knjiga Statuta grada Dubrovnika iz 1272. godine, 2019., sken, Ana Hušman

21

Dubrovačka luka, stambeno-poslovni objekti u izgradnji, Gruž, 2019., fotografije mobitelom, Ana Hušman

22

Mačke, Pustijerna, 2019., fotografija mobitelom, Ana Labudović

23

Tlocrt arheološkog lokaliteta u Pustijerni iz arheološkog snimka postojećeg stanja, 2008., preuzeto s: https://zod.hr/obnova_dubrovnika/arheoloski-lokalitet-pustijerna/ (30. 6. 2024.)

Fotografija aktualnog stanja, Pustijerna, 2019., fotografija mobitelom, Ana Labudović

24

Svetište Gospe od Milosrda, Dubrovnik, 2019., sken fotografije mobitelom, Ana Hušman

41

Drvena kutija s uzorcima tla sondiranih na kat. čes. 514/1, 514/2, 517/2, donedavno definirane kao šuma, Boninovo, 2019., sken, Ana Hušman

42

Primjeri mramorizacija, Knežev dvor, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

43

Primjeri plastičnog kupaonskog pribora i podova u apartmanu, Boninovo, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

44

Primjer apartmanske teflonske tave, 2023., fotografija mobitelom, Ana Hušman

45, 46, 47

Fragmenti PVC vrata, prozora i sl. korištenih na različitim objektima, Dubrovnik, 2019., CB analogna fotografija, fotografije mobitelom, skenovi, Ana Hušman

48, 49

Gradilište novih zgrada, parketi, beton, Gruž, 2019., CB analogne fotografije i fotografije mobitelom, Ana Hušman

52, 53, 54, 55

Kat. čes. 514/1, 514/2, 517/2, donedavno definirane kao šuma, kutije s uzorcima tla i sonde, Boninovo, 2019., CB analogna fotografija, fotografije mobitelom, Ana Hušman

56

Kamen u šumi iznad Opće bolnice Dubrovnik, 2019., CB analogna fotografija, Ana Hušman

57, 58-59, 60-61, 62-63, 66-67, 68, 79

Uzorak kamena sondiranog na kat. čes. 514/1, 514/2, 517/2, donedavno definiranim kao šuma, Boninovo, 2019., digitalna fotografija, Ivan Slipčević

64-65

Uzorak kamena sondiranog na kat. čes. 514/1, 514/2, 517/2, donedavno definiranim kao šuma, Boninovo, 2019., CB analogna fotografija, Ana Hušman

69

Zahvale za spašavanje nakon torpediranja u Velikom ratu posade broda RAD, J. Seits, 1940., zavjetna slika, tempera na drvu, Svetište Gospe od Milosrda, Dubrovnik, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

70

Zahvala za spašavanje od udara groma, G.R. 1790., zavjetna slika, ulje na platnu, Svetište Gospe od Milosrda, Dubrovnik, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

71

Dubrovačke zavjetne pločice/ votivi iz fundusa Dubrovačkih muzeja, Zbirka metala, 18. i 19. stoljeće, digitalna fotografija, Božidar Gjukić

72-73, 75

Palme, vrt pored ljetnikovca Petra Sorkočevića, 2019., CB analogna fotografija, Ana Hušman

76

Šuma iznad Opće bolnice Dubrovnik, 2019., fotografija mobitelom, Ana Hušman

Korice

Kolaž, sken, 2022., Marko Tadić i Ana Hušman

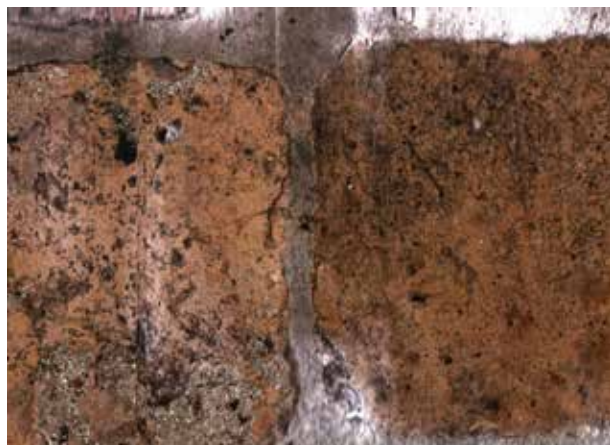

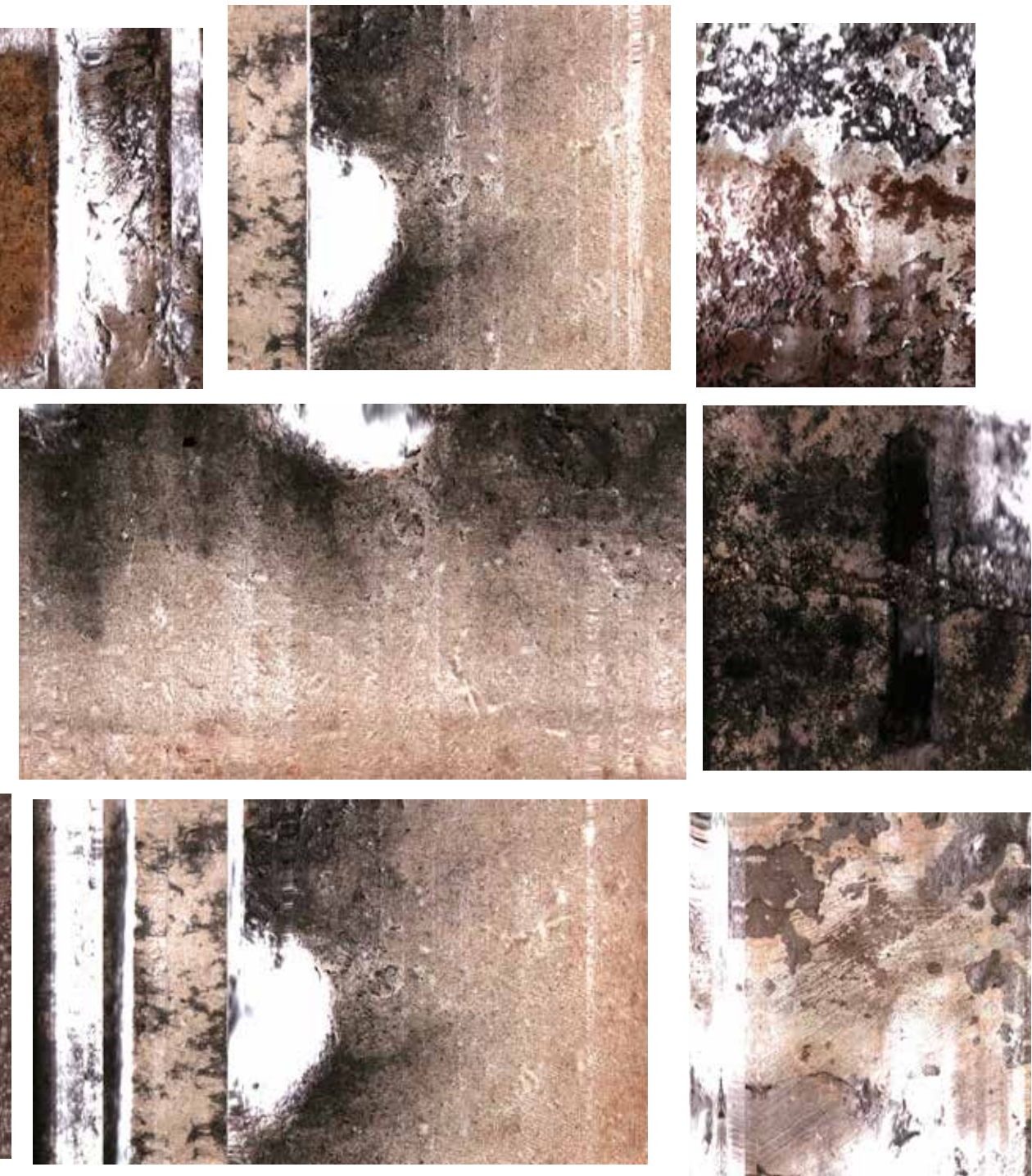
Opsjednuta Anna Di Francesco Andrichdvich poslana je nakon mnogo molitvi u Crkvu Gospe od Milosrđa u Dubrovniku gdje je trebala povratiti komadić čelika. U veljači 1640. godine Anna je čudesno oslobođena i crkva dolazi u posjed povraćenog čelika, koji čuva i danas.

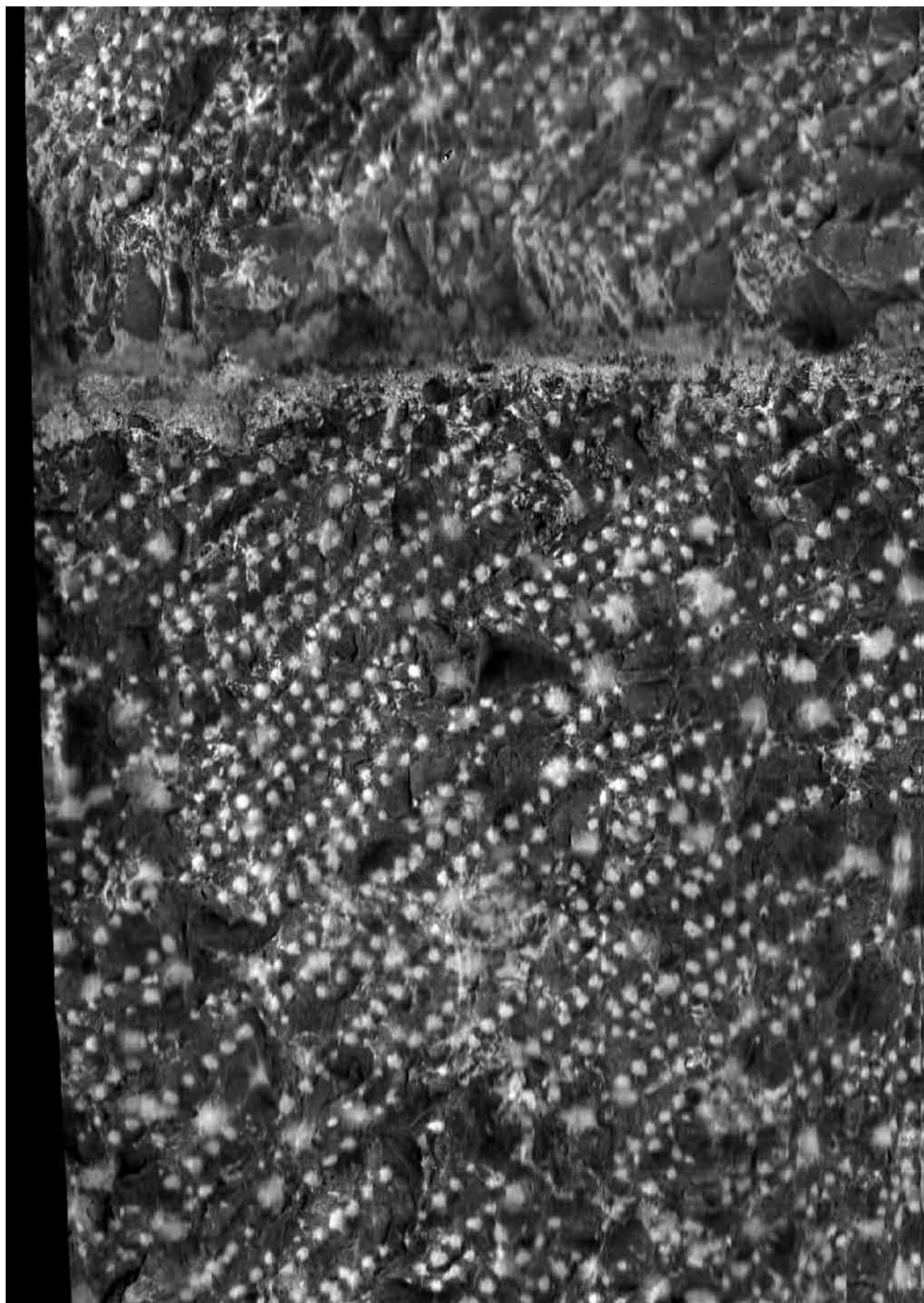

After many prayers, the possessed Anna Di Francesco Andrichdvich was sent to the Church of Our Lady of Mercy in Dubrovnik in order to be liberated. There, she was expected to throw up a small piece of steel, and in February of 1640 this miracle came true, and she was freed. The church came into possession of the piece of steel and still keeps it to this day.

MOJE IME JE CVIJETA, MOJE IME JE
MARUŠA, MOJE IME JE ANASTAZIJA,
MARČELA, BILI, NIKOLA I MIHO, MOJE IME
JE SVAKO IME IZ OVE RADNE BILJEŽNICE.
SVAKI SAM LIK I SVAKI PREDMET KOJI
SE SPOMINJE. JA SAM I GRAD I KLUPA,
I PVC VRATA SAM, ZID KOJI SE SAM
URUŠIO, POSJEČENA PALMA I MAČKA
KOJA ŽIVI PRED DUŽDEVIM DVOROM.
KAMEN SAM SA STRADUNA, SVAKA PETA
I ĐON KOJI NA NJEGA STAJE, TEFLONSKA
TAVA U NOVOUREĐENOM APARTMANU
I PLOČICA KOJA IMITIRA DRVENI POD.
INVESTITOR SAM ZLA KOJI NE MARI ZA
GUP I VODOVODNA CIJEV U DOTRAJALOM
STANU, VODA KOJA KROZ NJU ISTJEČE
U ČAŠU POPRIMAJUĆI NJEZIN OBLIK.
GUTATE ME USTIMA I HRANIM VAŠA
TIJELA, KRVNA SAM STANICA I KALCIJ
I ŽELJEZO I KALIJ TE KRVI, OTISAK
PRSTA. POTPIS SAM NA UGOVORU
I NESTALA PJESMA PJESNIKINJE.

MY NAME IS CVIJETA, MY NAME IS MARUŠA, MY
NAME IS ANASTAZIJA, MARCELA, BILI, NIKOLA,
AND MIHO, MY NAME IS EVERY NAME IN THIS
WORKBOOK. I AM EVERY CHARACTER AND EVERY
OBJECT HERE. I AM THE TOWN AND THE BENCH
AND THE PVC DOOR, THE COLLAPSED WALL, THE
FELLED PALM TREE, AND THE CAT THAT LIVES IN
FRONT OF THE RECTOR'S PALACE.

THE PAVING STONES ON STRADUN, EVERY
HEEL AND EVERY SOLE THAT STEPS ON THEM,
THE TEFLON PANS IN THE NEWLY RENOVATED
APARTMENTS, AND THE FLOOR TILES IMITATING
WOOD. I AM THE INVESTOR OF EVIL WHO
DOES NOT CARE ABOUT THE GENERAL PLAN
AND THE WATER PIPE IN THE DILAPIDATED
APARTMENT, THE WATER THAT FLOWS
THROUGH IT IS POURED INTO A GLASS AND I
TAKE ON ITS SHAPE. YOU SWALLOW ME WITH
YOUR MOUTH AND I NOURISH YOUR BODIES, I
AM A BLOOD CELL AND THE CALCIUM AND THE
IRON AND THE POTASSIUM OF THAT BLOOD,
A FINGERPRINT. I AM THE SIGNATURE ON THE
CONTRACT AND THE LOST POET'S POEM.

MAČJA KUĆICA

U stan mi stalno ulazi jedna mačka, sivo-žuta joj je glava, bijelog je tijela žutih mrlja, sivog repa, krmeljavog oka. Kruži oko moje noge, tapka u mjestu, kaže „mijau“, pa prede. Zadovoljna je i mirna, pojede dvije životinje tjedno, drži red među miševima. Prepredeni predator ima svoje navike kojima navodi stanodavce na ustupke. Ustupajući mačkama, oni mijenjaju prostorne namjene. Tako je osmišljen *catio* – aneks koji omogućava mački da istovremeno i je i nije vani. Zaštitne mreže, zaštitne ograde, zaštitni zidovi Grada. Utekli su ljudi jer im je bilo skupo i loše. Instalacije su derutne, klime bruje, turisti zakrčuju ulaze, ulice i prolaze. Pobjegli su urari, tapetari, krojačice, staklorezači, veterinarke i tiskari. Čini se da bi i kuće otišle da mogu. Može li se kuća odseliti? Poput one kuće iz Nazareta koja je stigla na čudesan način na trstasko brdo gdje je boravila tri godine i potom se, nekim čudom, preselila u talijanski gradić Loreto.

CAT HOUSE

A cat keeps coming into my apartment, its head is grayish yellow, its body white with yellow spots, a gray tail, and crusty eyes. It circles around my legs, taps in place, says meow, and then purrs. It is satisfied and calm, eats two animals a week, and keeps the mice in check. This cunning predator has its habits, and these habits led the landlords to make concessions, conceding to the cats the desire to repurpose their own spatial intentions. That's how the *catio* was designed – an annex that allows cats to be both inside and outside at the same time. Protective nets, protective fences, protective city walls. The people fled because it was expensive and bad, the installations were run down, the air conditioners too loud, the tourists clogged all the entrances, streets, and passages. If they could, the houses would flee too. Like the house that miraculously arrived on Trsat hill from Nazareth. It stayed there for three years and then miraculously moved to the Italian town of Loreto.

MAČKA ANASTAZIJA

2005. – 2023.

Živjela je u Duždevu dvoru, odnosno pred njime. Nakon raznih neuspjelih pokušaja udomljavanja prošle su joj godine tamo napravili kućicu, stilski posve odgovarajuću Duždevoj palači, s mesinganom pločicom s imenom.

No gradsko komunalno redarstvo naložilo je uklanjanje kućice prije početka turističke sezone.

Zaposlenici Muzeja grada Dubrovnika su je maknuli, a građani se uzrujali. Negodovali su te iz protesta loše ocijenili Muzeje na Facebooku. Ništa nije pomoglo. Iz Muzeja su ovako objasnili: "Pa ako smo legalisti, onda trebamo poštivati zakone. Mačkama se ništa nije dogodilo, one su i dalje tu.

Jedini problem su nastambe koje je netko odlučio da ih treba tu staviti." Tako su Anastaziji građani svaki dan donosili novu kućicu u kojoj bi noćila.

ANASTAZIJA THE CAT

2005–2023

Lived in the Rector's Palace, or rather, in front of it. After various unsuccessful attempts to adopt her, last year they built her a house there, perfectly matching the style of the Rector's Palace, with a brass plate with her name on it. The municipal authorities ordered it to be removed before the start of the tourist season. The employees of the Dubrovnik City Museum removed it, and the citizens protested – they gave the Museum poor ratings on Facebook in protest, but it didn't help. The Museum offered this explanation: "Well if we are legalists, then we need to respect the law. Nothing has happened to the cats, they are still here. The only problem is the cat shelters that someone decided to place here."

So, since then, the townsfolk brought a new house for Anastazija to spend the night in every evening.

MAČAK BILI KASNIJE ZVAN DULE
2002. – 2017.

„Branio je ulice, odgajao i branio tuđe mačiče, tukao se za svoje i s najvećim psima, ubijao je pantagane da ne bi išle po portunima i sijale bolest, pozirao je i hodao ponosno pred svim državnim vrhovima, odabrao je ulicu, ali i ulica je odabrala njega. Ljudi su ga zavoljeli, na Gundulićevoj poljani su ga tretirali kao kralja. Imao je karizmu i nonšalantnost s kojom bi, za razliku od ostalih, ušetao u bilo koji kafić, Knežev dvor, pekaru pa nekad i u butigu, a nitko nije imao hrabrosti reći mu šic!“

Ovako je prije tri godine o svom mačku Bilome, kojeg je Grad prozvao Dule, pisala Marijana Kohn. Danas Duleta više nema, kako kažu – rastrgali ga nečiji psi.

BILI THE CAT, LATER NAMED DULE
2002–2017

“He defended the streets, raised and protected other cats’ kittens, fought off even the biggest dogs, killed rats so they couldn’t get past the gates and spread disease, posed and strutted in front of all state officials; he chose the street, and the street chose him. People loved him, they treated him like a king at Gundulićeva Square. He had a charisma and nonchalance that allowed him, unlike others, to stroll into any café, the Rector’s Palace, any bakery, or sometimes even a boutique, and no one had the courage to shoo him away!”

This is how Marijana Kohn wrote about her cat Bili, whom the Town named Dule, three years ago. Today, Dule is no more; they say he was torn apart by someone’s dogs.

I.

O podjeli ulica

Da ubuduće ne bi dolazilo ni do kakvih dvojbi, određujemo da kuće koje su s jedne strane ulice imaju jednu trećinu te ulice, a druge - što su s druge strane ulice - drugu trećinu; preostala trećina jest općinska. I da svatko može na svojoj trećini napraviti terasu i kameno ili drveno stubište kako bude htio, te vrata za stubište i za konobu; polovica neba pripada jednoj, a druga polovica drugoj strani. Ako pak te kuće imaju stara kamena stubišta, da uvijek ostanu u tom stanju, bilo da ta stubišta imaju manje, bilo više od trećine, a kuće koje imaju, manje ne mogu ih proširiti; uvis ih pak mogu podignuti koliko budu htjeli. Ako ih pak budu htjeli obnoviti, neka ih obnove onako kako su bila od starine. Ali ako bi staro stubište bilo drveno pa ga vlasnik bude htio izmijeniti u kameno ili obnoviti u drvo, može uzeti od trećine, a ne više, iako je u starini zauzimalo manje ili više od trećine.

II.

O kućama kojima krovovi imaju pad prema brdu

Sve kuće kojima krov ima pad prema brdu i sve ulice koje idu od mora prema brdu, mogu imati i po svojoj volji praviti stubište od kamena ili od drva na jednoj trećini ulice, a svaka strana ima polovicu nadsvođa. Također treba znati da nadsvođe treba biti podijeljeno u visinu tako da se onuda mogu pronositi bačve i bačvice i da žene mogu na glavi nositi kablice. Ako bi se pak u ulicama i kućama koje idu od istoka prema zapadu, htjelo iznova napraviti terasu, neka se napravi langobardska terasa, a ta neka ima jednu vanjsku stubu. A gdje je od starine bilo stubište ili završetak stubišta, neka završetak ostane kako je bio od starine.

III.

O prozorima i balkonima

Svatko može na svom zidu ili na svom dijelu napraviti prozor ili balkon, osim ako s druge strane nasuprot, to jest po sredini, postoji prozor ili balkon; tada, naime, ne može praviti balkon ni prozor.

IX.

O zabrani gradnje blizu novog zida

Nitko ubuduće ne može graditi kuću blizu novoga gradskog zida, ni iznutra ni izvana, do na tri sežnja. A ako netko ima zemljište unutar tog prostora, Općina ga je dužna otkupiti ili mu dati zamjensko zemljište.

X.

O kućama koje su prema pučini

Određujemo da prve kuće koje su prema pučini, moraju okrenuti svod (nad ulicom) prema pučini i prema brdu, a sve ostale neka okrenu svod prema brdu i neka tako ide sve do gradskog zida.

XI.

O drvenim građevinama

Stari je običaj da nijedna drvena građevina ne određuje stabilnu granicu posjeda.

XII.

Prodavatelj nekretnine ne može o njoj biti svjedok

Prodavatelj neke nekretnine ne može o njoj biti svjedok za kupca kojem ju je prodao, niti protiv njega.

XIII.

O onomu koji izvodi radove na kući ili kućištu koje je kupio

Ne htijuci da netko iz neznanja zbog zastare izgubi pravo, određujemo da ako netko na svojoj kući ili svom zemljištu izvede gradnju u kamenu i vapnu, čime bi ugrozio nekoga drugoga, onaj koji ima tražiti svoje pravo, može podnijeti tužbu i u roku od osam dana nakon što dozna da je ta gradnja izvedena, tražiti svoje pravo kao da ta gradnja i nije izvedena. A ako se netko u

IV.

O kanalizaciji

Neka svaki dio kuće ima udio u kanalizaciji, to jest onoliko koliko taj dio kuće zahvaća od zajedničke kanalizacije prema čitavoj podjeli. Vrata pak nasuprot, to jest sučelice drugim vratima, ni prozor sučelice drugom prozoru, ne može se praviti, a jednako tako nitko ne može praviti prozor nad tuđom kanalizacijom niti kuhinju nad svojom kanalizacijom.

V.

O gajfima i kuhinji

Svaka kuća može imati na svojoj polovici uličnog nadsvođa gajf i u tom gajfu kuhinju, ali tako da odatle voda ne prska po putu.

VI.

O sularima

Nitko ne može graditi sular nad krovom tuđe kuće.

VII.

O šteti nanesejoj susjedu prigodom gradnje

Tko god gradi u visinu na svome, dužan je popraviti i nadoknaditi štetu koju nanese svome susjedu.

VIII.

O zajedničkom zidu

Ako bi netko htio osloniti svoju gradnju na zajednički zid, dužan je za onoliko koliko se bude oslonio na taj zid platiti vlasniku tuđeg dijela prema onomu što procijeni povjerenstvo određeno od gospodina kneza i njegova Suda. Ali ako se ne bude htio osloniti na taj zid, neka gradi na svomu, ostavljajući razmak od jedne stope do tog zida.

tom roku ne javi i ne bude tražio svoje pravo, da više glade te gradnje ne može tražiti nikakva prava.

XIV.

O onima koji štite prodane stvari (od evikcije)

Prodavatelj koji proda kuću ili kućište, dužan je prema načelu pravičnosti, dok je živ, tu stvar štiti od evikcije. Ali ako se onaj koga netko štiti od evikcije bez njega upusti u parnicu, taj ga više nije dužan štiti. Kupac pak koji kupi neko imanje ili nekretninu, ako mu netko osporava pravo na to, dužan je dokazati kako je došao u posjed ili stekao to imanje ili nekretninu.

XV.

O gradnji peći

Tko kupi kuću ili kućište, ne može za svoga života u njoj praviti peć. No nakon njegove smrti, njegov baštiničnik to može učiniti. Svatko naime može na svojoj odevini činiti što hoće. Onaj tko između sebe i susjeda ima drveni pregradni zid, također ne može graditi peć.

XVI.

O radovima na drvenom zidu između dvije kuće

Ako između dvije kuće postoji zajednički drveni zid, pa ga njegovi vlasnici ushjednu napraviti od kamena, neka temelj toga zida bude na zajedničkoj zemlji, to jest neka se s jedne strane ostavi toliko zemlje koliko i s druge, a neka radovi budu na trošak obiju strana. Ako pak jedna strana zbog siromaštva ne bi mogla snositi troškove potrebne za vlastiti dio, neka ga druga strana, koja to može, napravi na svoj trošak, ali tako da je druga strana dužna, na osnovi bilježničke isprave, nadoknaditi svoj dio čim bude mogla. A to "čim bude mogla" hoćemo da bude prepušteno prosudbi kneza i njegova Suda s tim da onaj koji je dužan nadoknaditi ne bude primoran u tu svrhu prodavati nešto od svoje imovine. A sve ovo naprijed rečeno vrijedi i kad je zid među tim kućama od kamena, ali ruševan te postoji bojazan da će pasti, pa se taj zid obnavlja zajedničkom voljom obiju strana. Ali ako možda onaj koji može snositi troškove

ne bi htio graditi taj zid, gospodin će knez sa svojim Sudom dati srušiti i ruševni i stari zid da nekomu ne nanese štetu.

XVII.

O starim i ruševnim građevinama

Ako neka kuća uz put ili ulicu bude imala tako star i ruševan zid da se ljudim čini kako će lako pasti, neka gospodin knez sa svojim Sudom pade na to mjestu pa ako on ocijeni da jest ruševan, naredit će da taj zid ili svod vlasnici ojačaju i obnove. Ali ako ga sami vlasnici ne budu htjeli ojačati ni obnoviti, gospodi knez dat će ga srušiti da nekomu ne naškodi.

XVIII.

O temeljima nađenima pod zemljom

Temelj nađen pod zemljom ili na razini zemlje neka se smatra granicom krajem onog zemljišta na kojem se nađe.

XIX.

O okretanju kućnih krovova

Nitko ne može okrenuti krov svoje kuće nad krov susjedove kuće, da bi se naime kiša slijevala i padala na kuću njegova susjeda, nego krov mora stajati kako je stajao od starine.

XX.

O zemljištima koja su izvan gradskog zida

Zemljišta koja su izvan gradskog zida moraju ići onim granicama kojima idu kroz Grad.

XLI.

O ulicama

U novim okolnostima potrebna su nova rješenja. Jer je, dakle, po Božjoj volji gradu Dubrovniku pripojen drugi, novi grad koji se dosad zvaše predgradem, pa da ubuduće ne dolazi do dvojbe oko putova i ulica toga predgrada, ovim zakonom, koji treba ostati na snazi za sva vremena, određujemo da ulica koja dolazi od Lavljih vrata ide ravno do Poljane, a ulica koja dolazi od Menčetić vrata da ide kako ide do Poljane, a ulica koja dolazi od vrata Celenge da ide ravno do ulice što je pred Kaštelom. A ulica što je između kuće Marina Villanij i Miha Binčuljevića, koja izlazi na Ulicu svih svetih, što ide do vrata gradskog zida, da mora ostati kako jest. Ulica pak koja dolazi od vrata što su ispod kuć Bogdana de Pissino da ide ravno do Poljane, a ulica što ide do crkve Svih svetih da ide ravno do vrata gradskog zida, a da ulica Vrata od šorte ide ravno do spomenute Ulice svih svetih, koja ide do vrata gradskog zida. A da ulica što izlazi od Ulice svih svetih, koja je između vrta nadbiskupije i vrta dum Ivana, id ravno do Pučeva. Sve prije rečene ulice neka budu široke devet pedalja. A ulica što je pred vratima Kaštela i ide između kuće Srda i Vitala Glede neka ide ravno ispod općinskog puća, koji su obično zvali pućem od crkve, pa između toga puć i vrta crkve Svih svetih neka ide do općinske ulice što se spušta blizu rečen crkve Svih svetih. A ulica što ide od Dujmove pekare neka od te pekare ide prema zapadu ravnom crtom do ulice koja se spušta od Menčetića vrata i nek tako ravno ide prema istoku sve od te pekare do općinskih dućana što su n. Poljani. A ulica što dolazi od Vrata Celenge do crkve Svih svetih neka ide prema istoku do ulice koja je pod zemljištem Matije Menčetića. Te pak ulice neka budu široke četrnaest pedalja. A oni koji sada posjeduju nešto zemljišta kuda idu ulice neka nad tim ulicama mogu praviti svodove; tko, međutim, odsad ubuduće kup dotična zemljišta, ne može praviti te svodove. A od svih drugih posjeda vlasnic će jedan drugomu dati prolaz; ako se oni ne mogu između sebe nagoditi, nek gospodin knez sa svojim Sudom naredi da susjed susjedu dađe prolaz i za ta prolaz odredi platiti naknadu koju ocijeni pravednom.

XLII.

O stubištima

Nijedna kuća u predgradu ne smije imati stubište izvan kuće, pa tko god bud imao takvo stubište, neka plati globu od jednog perpera.

podignut vinograd iščupati nasad bez ikakve štete ili kazne, pa neka se poslije parnici s onim koji je na toj zemlji posadio lozu. A ako bi se dogodilo da izgubi parnicu onaj koji je iščupao nasad, nadoknadi će štetu zbog čupanja rečenog nasada loze. A ako taj ne htjedne čupati nasad, može tijekom godine u kojoj je podignut dotični vinograd do Miholjdana tražiti svoje pravo. Ako pak ne ustane tužbom u prije spomenutom roku, gubi pravo i više ne može podnositi tužbu, osim ako bi u vrijeme podizanja vinograda bio odsutan iz Dubrovnika; tada, naime, može podnijeti tužbu u roku od četiri mjeseca kad god se vrati, i neka mu podizanjem vinograda ne bude nanescena šteta. Ako pak u tom roku ne ustane tužbom, neka izgubi svoje pravo i neka se njegov zahtjev više ne razmatra makar u tom roku otišao iz Dubrovnika i ne vratio se u prije spomenutom roku.

XXXV.

O oglašivanju stvari koja se ima prodati

Ako netko nekada bude htio prodati nekretninu pa se s kupcem suglasi o cijeni, određujemo da se ta prodaja, prije nego se ona izvrši i isplati cijena, po nalogu gospodina kneza mora razglasiti po Gradu a to oglašivanje upisati u općinsku knjigu. Nakon toga oglašjenja neka ugovoreni iznos bude tri mjeseca u pologu; ako u tom roku dođe netko pa dokaže da je prodana stvar bila opterećena dugom prema njemu, neka se namiri iz te cijene. Ako se pak u tom roku ne pojavi nijedan osporavatelj, neka se taj iznos dađe prodavatelju a zahtjev nakon toga uložen protiv kupca neka se ne razmatra, osim ako taj osporavatelj, to jest onaj koji kaže da je prije rečena stvar opterećena dugom prema njemu, u vrijeme prodaje i razglasivanja nije bio u Dubrovniku; tada naime može, kad god se vrati u roku od godine dana, pokrenuti spor protiv kupca i tražiti svoje pravo. A ako se taj tijekom godine dana ne oglasi, ne može ništa zahtijevati od kupca, osim što ostaje netaknuto njegovo vjerovničko pravo spram dužniku u svakom slučaju glede njegove ostale imovine. Prodaja pak učinjena protivno ovoj odredbi ništa ne vrijedi.

U vrijeme plemenitog muža gospodina Marina Morosinija, kneza dubrovačkoga, po istomu gospodinu knezu i Velikom vijeću bilo je određeno da gospodin knez nije dužan siliti kupce posjeda da iznos cijene polože u komoru ako to ne bude po zahtjevu prodavatelja.

U vrijeme vrlo viteza gospodina Marina Badoera, kneza dubrovačkoga, dodano je da se pred Lužom postavi ploča na koju se moraju upisivati sve prodaje, i da stoje tri mjeseca.

C

Godine Gospodnje tisuću tristo sedamdeset druge, desete indikcije, dvadeset trećeg dana mjeseca rujna, mi, Dživo Gradić, knez Općine dubrovačke, voljom Malog i Velikog vijeća i uz odobravanje puka okupljena, po običaju, na glas

XLIII.

O septičkim jamama

Hoćemo da septičke jame koje su u predgradu moraju biti pod zemljom, a tko u predgradu bude imao septičke jame iznad zemlje, da plati globu od pet perpera; one pak septičke jame što su u Gradu, da se svakih deset godina čiste na trošak vlasnika i da se za to izaberu općinski službenici.

XLIV.

O službenicima koje treba izabrati za zemljišta i ulice

Naredujemo da se svake godine izaberu trojica ponajvršnjih ljudi koji će biti zaduženi za zemljišta i ulice, i da nitko ne može zidati kuću, osim kad su nazočni oni ili barem dvojica od njih; neka se kuća zacrti i neka se gradi u tim granicama.

XLV.

Kako treba svoditi vodu mlinova

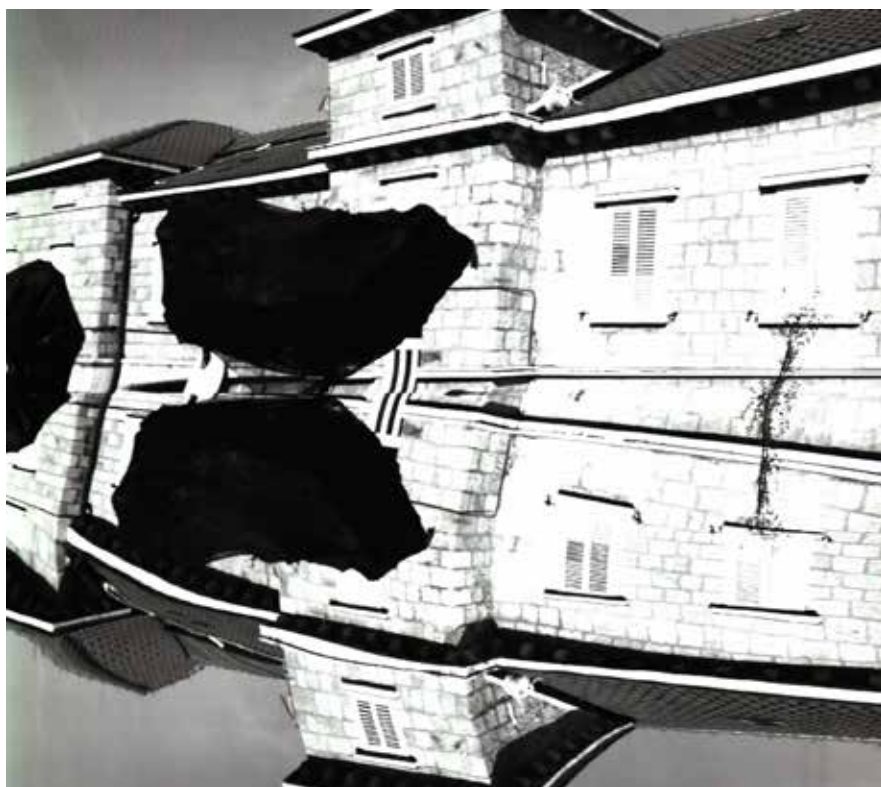
Imajući u vidu opću korist, određujemo da se svake godine prvog lipnja sva voda mlinova svede i skupi u jedan tijek ili vodovod gdje su naime dva mlina, ali tako da se dobit koju će imati mlinari od rečenih mlinova podijeli između vlasnika svih mlinova.

Završava peta knjiga, počinje šesta.

Irena Bekić
FORENZIKA PRAZNIH MJESTA

Značajna odsutnost

Pustijerna je polazište, gabarit dijela grada koji nedostaje.¹

No, negativ tijela nije samo prazan prostor već i problematično mjesto – višak koji opterećuje gradsku strukturu. S druge strane, istovremenost suprotnih optika koje u istoj konfiguraciji vide manjak, odnosno višak, izgrađuje novu plastičnost koja objedinjuje prostor i vrijeme, predmet koji se proučava i pogled na njega. Ta plastičnost podrazumijeva složenu cjelokupnost načinjenu od krhkosti i nepouzdanosti. Riječ je o obratu u kojemu je pogled, način ili, bolje reći, proces propitivanja predmeta jednako nepredvidljiv, uzbudljiv i unaprijed nepoznat kao i sam predmet. Pritom mislim na umjetnički proces Ane Hušman i njezinih suradnica Ivane Meštrović, Ane Labudović i Dubravke Sekulić te Marka Tadića, koji u predmetu svojeg istraživanja – Pustijerni – traže mjesta oko kojih će ga strukturirati, gradeći proces kao strukturu koja tu strukturu uključuje.

Projekt *Radna bilježnica: Pustijerna*, kako su ga definirale autorice, „istražuje transformacije javnog i stambenog prostora grada kroz vizure i figure onih za koje grad nije mišljen.“ Već u toj polazišnoj točki one uvode konfiguracije koje u strukturi ne postoje i koje su se u nju uvukle kroz propusna mjesta gradeći vlastite taktike prolaza. Tako zadan predmet labilna je i narušena struktura, pa istraživanje podrazumijeva rekonstrukcije i obrade temeljene na prepletanju nove mreže koja će premostiti prazna mjesta, a u koju se ravnopravno upleću povijesna znanja, dokumenti, pretpostavke, osjećaji, materijalnosti, sadašnjost i prošlost. Linije koje će se povezati i one koje bježe na samom su početku istraživanja nepoznate. Što će se dogoditi, koji će totaliteti biti zahvaćeni, a koja značenja propuštena, otkrivat će se u procesu. Proces je rad.

Na isti način pokušavam graditi ovaj tekst.

Pisanje o umjetničkom radu vidim također kao proces otkrivanja, zahvaćanja strukture razotkrivajući je nužnim simplifikacijama, ali i više od toga kao rastvaranje vrata, propuštanje pogleda. Moj je posao sapeti rad, prevesti ga u jezik. Prenijeti, pokušati mapirati, dati da se osjeti i onaj neizrecivi ostatak, kao i pokretački autorski nemir, žudnja je koja i mene pokreće. Zato se pokušavam približiti autoričinu očistu, smjestiti se u točku koja ga dodiruje. Oplahnuti ga, a ne usisati. Ako zahvatimo isti kut, hoće li mala udaljenost između dviju točki gledanja osloboditi dodatna značenja? Hoće li u jednom i stvoriti i nagristi strukturu?

Čitam Jacquesa Derridu: „Pomalo nalik arhitekturi nenastanjena ili ugasla grada, što ga je neka prirodna katastrofa ili umjetnost svela na kostur. Grada koji više nije nastanjen, ni jednostavno napušten, nego ga salijeću značenje i kultura. To salijetanje koje mu ne dopušta da ponovno postane

¹ Neobnovljeni dio grada Dubrovnika nakon potresa 1667. godine danas je zapušteni arheološki lokalitet.

prirodom, općenito je možda način prisutnosti ili odsutnosti same stvari u čistom jeziku. (...) Nema, dakle, ničeg paradoksalnog u tome da strukturalistička svijest bude katastrofična svijest, istodobno rušena i rušilačka, *dekonstruirajuća*, kakva je svaka svijest ili barem dekadentni trenutak, razdoblje svojstveno svakom kretanju svijesti.² Iznenaduje me i oduševljava podudarnost metafore! Kao da se radi o dvije strane zrcala koje su se slučajno i neočekivano poklopile. Neka taj (literarni) usud bude (već jest) i moje polazište. Pustijerna. Grad.

U središtu su interesa transformacije gradskog prostora. U novijoj povijesti one su povezane s gentrificacijom i turistifikacijom Grada³. Više nego prostor za svoje stanovnike i stanovnice, Grad je postao kulisa za turističke razglede. Umjesto grada na sceni je njegov simulakrum. Lijepa i draga sloboda kojoj je himnično pjevao pjesnik Gundulić već je odavno uznica turističkog liberalnog kapitala. U svim svojim oblicima kapitalizam je, kako nas uči Fernand Braudel, struktura dugog trajanja. Tako ni Gundulićeva sloboda nije bila oslobođena od ograničenja i povlastica u društvenim hijerarhijama. Tu temu, preširoku da bih se ovdje njome bavila, uvodim kako bih naznačila kontekst onoga o čemu govori ovaj projekt, strukturu strukture prostora koja utjelovljuje određenu društvenu strukturu, prioritete i vrijednosti onih koji donose odluke.

Srušena u potresu 1667. godine i nikada obnovljena, Pustijerna je zaustavila prošlost u sadašnjosti. Prostor koji začudo nije prošao kroz arhitektonske transformacije, a nije ga dotakla ni suvremena komodifikacija i gentrificacija – već ga, kao što bi rekao Derrida, salijeće sa strana – ne uklapa se, iskače iz strukture. Ogoljen, lakše otkriva prioritete onih koji ga kreiraju sada, kao i prije. O prisvajanju i korištenju prostora kroz prizmu političke moći govori Leslie Kanes Weisman u manifestu *Ženska prava na okoliš*.⁴ Izgrađeni okoliš i javni prostor „uglavnom je plod muške bjelačke subjektivnosti. Nije ni objektivni ni sveobuhvatno ljudski.“⁵ Žensko kretanje bilježi drukčiju društvenu geografiju od one koju određuje muški grad.⁶ Da bismo živjeli u boljem svijetu, potrebno je dopustiti onima za koje prostor nije mišljen da ga ponovno stvore.

Javni prostor sedamnaestostoljetnog Dubrovnika nije bio namijenjen ženama. Gospodarice ognjišta, djece i kućanstava, s ograničenim imovinskim pravima i kretanja sužena samo na poluprivatne konfiguracije susjedstva, nisu javno, pa time ni politički postojale.⁷ Povjesničari vole isticati rijetke primjere u kojima su žene uspjele javno djelovati.⁸ No stoljeća ženske povijesti ispisuju drugu priču. Zakonima podržana mizoginija ograničila je slobodu, nadležnosti i

2 Jacques Derrida, *Pisanje i razlika* (Sarajevo: Šahinpašić, 2007.), 4.

3 Za stari dio grada Dubrovnika lokalno stanovništvo koristi riječ Grad, koja se piše velikim početnim slovom.

4 Tekst je preveden u okviru *Biblioteke 0 općenito* kao dio ovoga projekta.

5 Leslie Kanes Weisman, *Ženska prava na okoliš: Manifest* (Zagreb, Dubrovnik: Knjižnice grada Zagreba, Pangolin, Art radionica Lazareti, 2020.), 15.

6 Zdenka Janeković-Römer, *Maruša ili suđenje ljubavi, Bračno-ljubavna priča iz srednjovjekovnog Dubrovnika* (Zagreb: Algoritam, 2007.), 47.

7 Isto.

8 Zdenka Janeković-Römer, *Rod i grad, Dubrovačka obitelj od XIII do XV stoljeća* (Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 1994.), 137.

znanja ženama osudivši ih na život bez javnog lica.⁹ Izbačene iz sistema, utišanih glasova, ostale su onkraj njegovih rubova, bez tragova i zauvijek izgubljene.

Ipak, suvremene nas društvene teorije uče da je i nemogućnost uspostavljanja javnog tijela politička činjenica, a da politički prostor ne uključuje samo prostor trga. Ako se, kako kažu Hannah Arendt i Judith Butler, politički prostor stvara između tijela, onda je pitanje gdje se nalaze ženski međuprostori i jesu li oni mogli inficirati javne prostore okupljanja u koje žene nisu imale pristupa.¹⁰ Ili, na drugi način, a slijedeći Butler: može li već sam susret tijela u prostoru biti izraz političkog pozicioniranja, čak i onda kada se još nisu formulirali zajednički politički stavovi i stvorile političke agende?¹¹

Cvijeta

*Dajte mi prostora u kojem postoji kut sa stolicom,
neko mjesto bez prolaznika i sudaca,
želim ponovno zamisliti svoj život¹²*

Ovaj tekst koji izgovara Medeja u drami Ivane Sajko *Bilješke s odigrane predstave: Arhetip Medeja, monolog za ženu koja ponekad govori* i koji provocira i opovrgava arhetipsku žensku poziciju obilježenu krivnjom, buntom i zazorom možda bismo mogli u nekoj zamišljenoj aproprijaciji pripisati Cvijeti Zuzorić. Nije, naime, isključeno da bi ta renesansna pjesnikinja, pjesnička muza, ljepotica, dubrovačka Laura i Beatrice, htjela ponovno izmisliti sebe, upisati se u povijest na drukčijim pretpostavkama. Nastojanje autorica projekta *Radna bilježnica: Pustijerna* u zamišljanju njezinih tragova u Gradu i rekreiranju stvarne ženske prisutnosti opstruirano je izostankom dokaza. Sve je u vezi Cvijete Zuzorić pretpostavka ili ne postoji. Nije sigurno da dva sačuvana portreta mlade žene predstavljaju nju, kako se uvriježeno smatra. Stihovi koje je napisala su izgubljeni, dnevnicu ne postoje. Ona Cvijeta koja je preostala zauzdana je u literarni motiv proizveden muškom imaginacijom: ljepotica i muza. Nikad se neće saznati kakva je doista bila, kakva joj je bila koža pod dodirom, ni kojim je ulicama prolazila. Je li se osvrkala ili je koračala pravocrtno.

*Ja sam izgubila najviše krvi,
Ja sam postala prozirna,
kroz mene se vide naslovi u novinama,
kroz mene je moguće pročitati sitne brojke voznog reda,
kroz mene prolaze gradovi u kojima me nitko ne prepoznaje.
Anemična žena.
Nijema i bez svjedoka.¹³*

⁹ Isto.

¹⁰ Usp. Džudit Butler, *Ka performativnoj teoriji okupljanja* (Beograd: FMK, 2019.).

¹¹ Isto.

¹² Ivana Sajko, *Bilješke s odigrane predstave: Arhetip Medeja, monolog za ženu koja ponekad govori* (u: *Književna republika: časopis za književnost*, God. 1, 2003., 5/6), 12–17, 13.

¹³ Isto, 15.

Ako se poravnanje zazorne čedomorke s idealnom ženom renesanse, intelektualkom i humanistkinjom čini previše smjelo ili nesmotreno, valja se prisjetiti da se radi o dvije suprotne pozicije muškog imaginiranja ženskog lika: fatalna žena, guja, ubojica ili muza, ljepotica, opjevana renesansna gospa. Obje su mogle preživjeti u povijesti samo u slici koja je stvorena i održavana muškim pogledom. Stoga valja destabilizirati sliku i ogoliti slijepe pjege pogleda, primjerice, iznova promotriti prostor kroz prazna mjesta ili ekscese prekoračenja onih kojima nije namijenjen.

Zato skrenimo s puta. Prebacimo se iz Dubrovnika u dvorište zamišljenog sveučilišta Oxbridge u godinu 1928. U tom prostoru posvećenom znanju, kao u „staklenoj škrinji kroz koju nije mogao prodrijeti nikakav zvuk, a misli oslobođene svakog dodira s činjenicama (...) mogle su se slobodno prepuštati razmatranjima sukladnim trenutku“¹⁴, jedna žena – književnica Virginia Woolf – vođena nitima klupka vlastitih ideja, intelektualnom znatiželjom i osobinom prostora skreće sa šljunčanog puta. Prelazi preko tristo godina njegovanog travnjaka ili, u drugoj situaciji, ulazi u knjižnicu. Woolf opisuje kako ubrzo shvaća da je izvršila prijestup jer su joj odmah pristupili uznemireni muškarci vraćajući je u namijenjene okvire djelovanja. Njezino je mjesto na šljunku. Nije bila zamišljena da ulazi u knjižnicu ili da hoda po mekoj travi. Prostor znanja je muški privilegirani prostor, kao dubrovački trg ili ulica ili antički polis, uspostavljen isključivanjem onih koje se konsenzusom ostavilo izvan političke moći.¹⁵ No Butler nas u studiji *Ka performativnoj teoriji okupljanja* upozorava na zamku u koju možemo upasti ako previdimo i druge sfere pojavljivanja i sagledamo živote isključenih kao depolitizirane forme bivanja. Time, kaže, prihvaćamo da su dominantna i kontigentna ograničenja ispravna.¹⁶ *Vlastita soba*, prema tome, nije tek metafora, već je prostor uvijek i materijalna potpora djelovanju.

Mačke

Još mi jedan detalj zaokuplja pažnju, još jedna začudna podudarnost. To je mačka bez repa koju Virginia Woolf slučajno ugleda kroz prozor. Sasvim sam sigurna da je genetski obogaljena životinja koja „meko klizi dvorištem“ i nekim sretnim obratom podsvjesne inteligencije promatračici s prozora promijenila boju osjećaja¹⁷ uvedena u tekst kao udvostručenje pripovjedačice. Obje su neprilične, izopćene srodnice. Izostanak dijela tijela jedne izostanak je političkog tijela druge, odnosno slika njegova osporavanja. U autoironijskom obratu manskoj mački bez repa, za razliku od žene, dopušten je prolazak dvorištem, zaustavljanje usred travnjaka „kao da i ona ispituje svemir“¹⁸. Pritom su obje, kako bi rekla Butler, upale „u sferu pojavljivanja iz spoljašnosti, kao njena spoljašnost, stvarajući konfuziju s tim šta je unutra a šta

14 Virginia Woolf, *Vlastita soba* (Zagreb: Centar za ženske studije, 2003.), 10.

15 Usp. Džudit Butler, *Ka performativnoj teoriji okupljanja* (Beograd: FMK, 2019).

16 Isto, 78.

17 Virginia Woolf, *Vlastita soba* (Zagreb: Centar za ženske studije, 2003.), 15.

18 Isto.

izvan.“¹⁹ Sličnu ideju nalazim u riječima Virginije Woolf kada kaže: „pomislih na (...) zatvorena vrata knjižnice i na to kako je neugodno kad se vrata zaključaju, a vi ostanete vani; pomislih kako je još gore kad se vrata zaključaju, a vi ostanete unutra“.²⁰ Razmišljam kako se ovdje radi o dvije perspektive iste situacije. Kao dva lica ili druga strana zrcala, uznemirujući osjećaj nepripadanja onoga koji je isključen proporcionalan je bojazni onoga koji normira pripadanje.

Drugim riječima, dvojnost o kojoj govore Butler i Woolf strukturni je i strukturirajući dio identiteta koji su iz perspektive normativnosti definirani kao drugi. No, dvojnost je i subverzivna jer nagriza i kompromitira proklamiranu homogenost dominantnog poretka.

Ako nastavimo plesti mrežu podudarnosti pa se iz sveučilišnog dvorišta vratimo u Pustijernu, mogli bismo u njoj vidjeti postvarenu metaforu i simbol, simptom i stanje. Mačke su, naime, njezine jedine stanovnice. Divlje, obogaljene, razmnožene i nepozvane, prisvojile su prostor, naselile se, samoudomile, zavladaile pokrenuvši polemiku među građanima o njihovu pravu na prostor, točnije, na preživljavanje. Pa ako oštroumne i samodovoljne, i ne mare za dugu ljudsku povijest isključivanja koje su dio, s etičko-zoologijskim obratom na umu, ovu aproprijaciju možemo vidjeti kao poticaj za promišljanje odnosa prema drugom.

Zapadna je filozofija, temeljeći se na činjenici da čovjek, za razliku od životinje, posjeduje jezik, *logos*, kojim može izreći složenost duhovnog i materijalnog svijeta oko sebe, vidjela životinju kao radikalnog drugog čovjeku. Taj je *drugi* pritom imenovan od *prvog* (jer on ima jezik), opisan je u odnosu na njega pa i može postojati samo u sjeni njegove supremacije. Ipak, dvadeseto je stoljeće donijelo nove vjetrove u ontologijske rasprave. Primjerice, u poznatom eseju *Životinja koja dakle jesam*²¹ opisujući situaciju u kojoj ga njegova mačka gleda dok se kupa gol u kadi te on osjeti sram pred tim pogledom, Derrida uvodi pogled drugoga kao događaj ekscesa pojave drugoga: „... vidim da je riječ o nesvodljivom živome biću koje jednoga dana ulazi u moj prostor, otvara ga tamo gdje me može susresti, gleda me, čak me vidi gologa. Ništa me ne može razuvjeriti da ono što se ovdje zbiva jest egzistencija koja odbija biti opojmljenom (*rebelle à tout concept*)“.²² Razlika ne iščezava, ali ona više ne nastaje iz vladavine jezika kao *logosa* već iz pogleda drugoga kao apsolutne drugosti. S tim u vezi, Žarko Paić piše: „Pogled životinje kao apsolutno Drugoga upravo omogućuje granice čovječnosti čovjeka. Neke životinjske vrste/rodove to približava posve čovjeku (pse). A neke, pak, približava u razmaku (mačke), dok druge približava udaljavanjem i nepredvidljivom agresijom Drugoga zbog ulaženja u njegov teritorij i tako ih čini apsolutno nesvodljivim. Primjer mogu biti zvijeri poput vukova, medvjeda, lavova itd.“²³ Drugim riječima, radi se o susretu, o suočenju s licem drugoga. Da bismo

19 Džudit Butler, *Ka performativnoj teoriji okupljanja* (Beograd: FMK, 2019.), 78.

20 Virginia Woolf, *Vlastita soba* (Zagreb: Centar za ženske studije, 2003.), 27.

21 Jacques Derrida prema Žarko Paić, *Pogled gologa Drugoga: Zašto se (ne) srami Derridina mačka?* (u: *Mačkozbornik*. Ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, Zagreb: Jesenski i Turk, 2022.).

22 Isto, 613.

23 Isto, 622.

opstali, moramo uključiti pitanje o patnji drugoga – možda bolje reći bližnjega – čovjeka i/ili životinje. Prevedemo li to u teorijske postulate, više nije riječ o subjektu u mreži značenja, već o etičko-političkom odnosu odgovornosti spram drugog, pa i o ekološkom problemu opstanka.

Možda ni dubrovačke mačke, kolonizirajući prostor koji samo smatramo ljudskim, nisu prekršile zabranu. Možda naša netrpeljivost ili nelagoda spram njih, poludivljih, proizlazi iz toga što smo im se previše približili previdjevši postojanje njihove intime. Možda je prostor i njihov kao i naš. Kad bismo mogli podnijeti eksces pojavljivanja drugoga/bližnjega²⁴, onda bismo pitanje dubrovačkih mačaka mogli i tako shvatiti pa bismo, ako ništa drugo, barem mogli osvijestiti izvor svoje nelagode.

Činjenica da su mačke, a ne psi, zaposjele Pustijernu kozmičko je poravnanje duga. Drugotnost mačke u odnosu na psa proizlazi iz ženskog principa koji joj se pripisuje. Mizogino društvo, naime, kroz simboličke sustave kojima operira, izjednačava mačke i žene upisujući im karakteristike kao što su nepouzdanost, prevrtljivost, samodovoljnost... Mačke su, kaže se, nedovoljno odane i nedovoljno vole, one su koristoljubive beštije oštih kandži i zavodljiva pogleda. Medeja i Cvijeta.

Biblioteka O općenito

Ostavimo se na čas žena i mačaka čiji ekscesi pojavljivanja proizvode nelagodu manjka i netrpeljivost spram viška stvarajući stalnu napetost, zamućenost i iskliznuća, pa promotrimo projekt s drugih mogućih polazišta. Primjerice, od praznog prema nečemu i od općenitog prema partikularnom. U svom istraživanju autorice su, naime, obuhvatile i ispreplele oba ta pravca neprestano uspostavljajući odnose između dijelova, cjeline i onih dijelova koji izmiču.

Otkrivanje cjeline uspostavlja osobitu logiku rada. Nema početka ni kraja, dijelovi se zamjenjuju, nadopunjuju, nadomještaju i vezuju se, ne kao slika stvarnosti ili rekonstrukcija već kao mreža simulakruma. Ako je konfiguracija koju su rekreirale nastala kombinacijom jezika, slika i simbola, onda je *logos* postao *locus*, a *locus* – *mondus*. Taj je svijet heterogen, izmičući i povezujući, te ne postoji monolitno znanje koje bi ga objedinilo, obuhvatilo ili objasnilo. Stoga, kao radni i umjetnički postupak, autorice tragaju za tekstovima, uzimaju odasvud, prevode, grade novu biblioteku. Biblioteka je ujedno metoda i slika svijeta. Ona je strukturirajuća struktura koja konsolidira i rastvara svoj predmet prema novim vezama, različitim režimima znakova i statusima stvari. Tako je devet knjižica edicije koju pokreću, ručno otisnutih i prošivenih na običnoj šivaćoj mašini, rezultat teorijske elaboracije slučaja Pustijerna i istovremeno njegova pretpostavka. Pritom Hušman i suradnice usprkos discipliniranom znanju čije su semantičke i diskurzivne veze kanalizirane utvrđenim klasifikacijskim nizovima, posežu za najslobodnijom kategorijom unutar uvriježeno korištene Univerzalne decimalne klasifikacije u knjižničarstvu. To je kategorija O – općenito, koja ujedinjuje „općeljudsko

24 Koristim izraz drugi zbog operative jasnoće iako ga smatram pogrešnim.

znanje“ i pod takvom generalizacijom sugerira sveobuhvatnost koja će pod istom oznakom dohvatiti, na primjer, i sedam svjetskih čuda i Ericha von Dänikena i povijest pisma i čitanja.

Biblioteka O općenito aktivistički je produžetak projekta. Knjižice producirane u suradnji s galerijom čiji je smještaj u narodnoj knjižnici odredio njezin program uvukle su se na mala vrata u instituciju koja kontrolira znanje.²⁵ Tim gerilskim prodorom koji popunjava praznine u izdavačkoj politici kuće subvertiraju ne samo ustaljeni pogled na institucionalno knjižničarstvo već i sistemsku klasifikaciju, otvarajući cijelo jedno novo polje pregovaranja o metodologijama indeksiranja, popisivanja, čuvanja i širenja znanja. Uostalom ideja da arhivi, muzeji i knjižnice čuvaju zapis svijeta ustvari prikrija kolonijalnu težnju ka homogenizaciji kulture koju reprezentiraju.²⁶ Metode prikupljanja, čuvanja, katalogiziranja ili indeksiranja građe koje koriste posljedica su ideologije, a ne nekih prirodnih zakonitosti. Pritom su uvijek, kako bi rekla Leslie Kanes Weisman, plod muške bjelačke subjektivnosti – nisu ni objektivne ni sveobuhvatno ljudske.²⁷ Unutar toga, kategorija O – općenito možda je onaj nužni prostor izmicanja. U njezinoj se razglobljenosti više nego u pokušaju disciplinarnog usustavljenja odražava mnogostrukost svijeta. Ako smatramo da knjižnice svojom građom ne prenose sliku svijeta, već zajedno s njim proizvode njegovu mnogostrukost, onda i njih smatramo polovnim sustavima, konfiguracijama koje se uvijek tek trebaju proizvesti – označitelje bez označenog s kojim tek teže da se spoje.²⁸ Ako tako gledamo, onda smo s obje noge u liminalnom polju viška, a uspostavljene veze i značenja kreiraju nove kartografije svijeta temeljene na dvojnostima i nepredvidljivim mogućnostima povezivanja i transformacije.

25 Galerija Prozori smještena je i povezana s Knjižnicom S. S. Kranjčevića, Knjižnice grada Zagreba.

26 Usp. Irena Bekić, Petra Dolanjski, *Libraries or on the Value of Waste* (OUT OF SIGHT A venue for contemporary art, Antwerpen, 2021.), <https://out-of-sight.be/objectbook/>, pristupljeno 15. 1. 2023.

27 Vidi fusnote 4 i 5.

28 Usp. Irena Bekić, Petra Dolanjski, *Libraries or on the Value of Waste* (OUT OF SIGHT A venue for contemporary art, Antwerpen, 2021.), <https://out-of-sight.be/objectbook/>, pristupljeno 15. 1. 2023.

Irena Bekić

THE FORENSICS OF EMPTY PLACES

Meaningful absence

Pustijerna is the starting point. A template for a part of town that is absent.¹ However, the negative of a body or the traces of what is not there is not only an empty space, but also a problematic space – a leftover which burdens the structure of a city. On the other hand, the synchronicity of opposing optics that detect in the same configuration either a lack or a surplus allows for a new plasticity, one that unites time and space, as well as the object under consideration and our scrutiny of it. This plasticity implies a complex whole comprised of the fragile and the unreliable. A twist in which the gaze, the method, or rather, the process of examining an object is equally unpredictable, exciting and unknown as the object itself. I am thinking of the creative process of Ana Hušman and her collaborators: Ivana Meštrović, Ana Labudović, Dubravka Sekulić, and Marko Tadić, who looked for places in the subject of their research – the Pustijerna – around which they could structure it, building the process like a structure, that includes the structure (a structuring structure). The project *Workbook: Pustijerna*, as defined by its authors: “explores the transformation of public and private spaces of a city through the eyes and the bodies of those for whom the city is not intended.” This is the starting point from which the artists introduced configurations that do not exist in the structure itself, but created their own tactical entry points, squeezing their way into the structure through its weak points. Tasked with an object that is a fragile and impaired structure, the research implies a reconstruction and analysis, weaving a new net that can bridge the empty spaces, where historical knowledge, documents, assumptions, emotions, materialities, and the present and the past are all interwoven. The lines that will converge and those that will take flight are unknown at the onset. What will happen, what totalities will be captured, and what meanings will be missed will be revealed during the process. The process is the work.

I am trying to build this text in the same manner.

I see writing about art as a process of discovery, of capturing structure, uncovering it through necessary simplifications, but beyond that, opening doors, allowing lines of sight. My job is to capture the work and translate it into words. However, to relay, to try and map out, to allow for even the unspeakable leftovers to be felt, as well as the unrest which drives the author, is the desire which moves me. For this reason I am trying to align myself with the artist’s point of view. To place myself at a point that converges with it. To lightly envelop it rather than consume it. If we align our points of view, will the subtle distance between our lines of sight release new meaning? Will it at the same time create and erode the structure?

I read Derrida: “Somewhat like the architecture of an uninhabited or

¹ The area of Dubrovnik left unrestored after the earthquake of 1667 is now a neglected archaeological site.

deserted city, reduced to its skeleton by some catastrophe of nature or art. A city no longer inhabited, not simply left behind, but haunted by meaning and culture. This state of being haunted, which keeps the city from returning to nature, is perhaps the general mode of the presence or absence of the thing itself in pure language. (...) Thus it is in no way paradoxical that the structuralist consciousness is a catastrophic consciousness, simultaneously destroyed and destructive, destructuring, as is all consciousness, or at least the moment of decadence, which is the period proper to all movement of consciousness.”² I am surprised and delighted by the coincidence of the metaphor! As though two sides of a mirror have accidentally and unexpectedly converged.

Let that (literary) fate also be (it already is) my starting point. Pustijerna. The Town.

The transformation of the space of the city is the central focus. In more recent history, the transformation is connected to the gentrification and touristification of The Town.³ Instead of being a space for its inhabitants, The Town has become a backdrop for the tourists’ gaze. “The beautiful and dear freedom”⁴ to which the poet Ivan Gundulić wrote an ode has long been beholden to tourist-driven liberal capitalism. Capitalism, in all its forms as Fernand Braudel says, is a structure of *longue durée*. Thus, even Gundulić’s freedom has not been freed from the limitations and privileges of monopolies in social hierarchies. I am only introducing this theme, which is too extensive to consider in this text, in order to highlight the context of the work. The structure of the structure of space which embodies the specific social structure, priorities, and values of those who make decisions.

Destroyed in an earthquake in 1667, and never restored, the Pustijerna has cemented the past in the present. A space which surprisingly has not gone through either any architectural transformations, nor contemporary commodification and gentrification – rather, as Derrida says, it is solicited – it does not fit in, it protrudes from the structure. Exposed, it readily reveals the priorities of those who are creating it in the present, as in the past. In her manifesto *Women’s Environmental Rights*,⁵ Leslie Kanes Weisman talks about appropriating and using space through the prism of political power. According to Weisman, public space and “The built environment is largely the creation of white, masculine subjectivity. It is neither value-free nor inclusively human.”⁶ Women’s movements record a different social geography from that defined by a male city.⁷ To live in a better world, we have to allow those for whom the space was not meant to reinvent it.

2 Jacques Derrida, (trans.) Alan Bass, *Writing and Difference* (Chicago: University of Chicago Press, 1978), 5.

3 The old town in Dubrovnik is called The Town with the capital T. For example, the question: “How do you know if somebody is from Dubrovnik?”, in local parlance would be: “How do you know if somebody is from The Town”. TN.

4 Ivan Gundulić, *Dubravka* (Zagreb, Omladina, 1931).

5 This text was translated to Croatian through *Edition Main Tables 0* as part of this project.

6 Leslie Kanes Weisman, *Women’s Environmental Rights: A Manifesto* (Heresies: A Feminist Publication on Art and Politics, 1981), 4.

7 Zdenka Janeković-Römer, *Maruša ili suđenje ljubavi, Bračno-ljubavna priča iz srednjovjekovnog Dubrovnika* (Zagreb: Algoritam, 2007), 47. (*Maruša or Love on Trial. A tale of romance and marriage from medieval Dubrovnik*).

The public space of a 17th century Dubrovnik was not intended for women. Mistresses of the hearth, children, and housework, with limited property rights and their movements confined to the semi-private configurations of their neighbourhood,⁸ women did not exist publicly, and therefore, they did not exist politically either. Historians like to point out the rare examples of women engaged in the public sphere.⁹ However, centuries of women's history paints a different picture. Misogyny enshrined in law restricted women's freedom, authority, and knowledge,¹⁰ condemning them to a life with no public presence. Thrown out of the system with suppressed voices, they stayed beyond the edges, without traces and forever lost.

Still, contemporary social theory teaches us that the inability to establish a public body is also a political fact, and that the space of the political is not confined to the space of a town square. If, as Hannah Arendt and Judith Butler say, the space of politics occurs between bodies,¹¹ then the question remains, where were spaces of women, and were they able to infect spaces of public assembly to which women did not have access? Or, following Butler, can the meeting of bodies in space itself be a political act, even at a time when political positions and agendas were not yet formulated?¹²

Cvijeta

*Give me a space with a corner with a chair,
Some place without judgers and passers-by,
I want to imagine my life anew.*¹³

This text which is spoken by Medea in Ivana Sajko's *Archetype: Medea. The monologue for a woman that sometimes speaks*, and which provokes and opposes the archetypal female position marked by guilt, defiance, and abjection could, in some imagined appropriation, be ascribed to Cvijeta Zuzorić. The possibility that this renaissance poet, muse, beauty, the Laura and Beatrice of Dubrovnik wanted to reimagine herself cannot be overlooked. To write herself into history under a different assumption. The intention of the authors of *Workbook: Pustijerna*, to imagine her traces in the city and recreate an actual female presence, is obstructed by the lack of evidence. Everything surrounding Cvijeta is either an assumption or has no proof. It is uncertain whether the two preserved portraits actually depict her, as has been assumed.

8 Ibid.

9 Zdenka Römer Janeković, *Rod i grad. Dubrovačka obitelj od XIII do XV stoljeća*. (Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 1994), 137. (*Lineage and the City - The Dubrovnik Family from the 13th to the 15th Century*).

10 Ibid.

11 Judith Butler, *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* (Harvard University Press, 2013).

12 Ibid.

13 Ivana Sajko, *Bilješke s odigrane predstave: Arhetip Medeja, monolog za ženu koja ponekad govori* (Književna republika: časopis za književnost, God.1, 2003, 5/6), 12-17, 13, (*Archetype: Medea - Monologue for a Woman that Sometimes Speaks*, Trans. Ivan Talijančić).

The verses she wrote have been lost, the journals do not exist. What is left over of Cvijeta has been condensed into a literary motif invented by the male imagination: a beauty and a muse. We will never know her true character. What her skin felt like to the touch or what streets she walked. Whether she looked over her shoulder or if she stepped forward with purpose.

*I am the one who bled the most,
I became transparent,
You can read the headlines through me,
You can read the fine print of timetables.
The cities pass through me in which nobody recognises me.
An anemic woman.
Mute and with no witnesses.¹⁴*

If comparing abject child killers with an ideal Renaissance woman, an intellectual and humanist, seem too bold or ill-advised, it should be remembered that these are two opposing poles of the male imaginary of womanhood: a femme fatale, a serpent, a murderer, or a muse, a beauty, a courtly Lady of the Renaissance. They both could only survive history through an image created and held by the male gaze. Therefore, it is necessary to destabilise this image and expose the blindspots of the gaze.

For example, to look at the space again through the emptiness or the excessive steps of those for whom the space was not intended.

So let us diverge from the path. Let us shift from Dubrovnik to the imaginary Oxbridge University's courtyard in 1928. In this space dedicated to knowledge, like in a "glass cabinet through which no sound could penetrate, and the mind, freed from any contact with facts (...), was at liberty to settle down upon whatever meditation was in harmony with the moment."¹⁵ One woman – the writer Virginia Woolf – led by a web of her own ideas, intellectual curiosity and the nature of the space, diverges from the gravelled path and crosses over three hundred years of a manicured lawn, or in a different situation, walks into a library. Woolf describes how she quickly realises her overstep as agitated men immediately approach her, returning her to the intended purpose of her existence. Her place was on the gravel. She was not meant to enter libraries or walk upon soft grass. Spaces of knowledge are spaces of male privilege. Like the Dubrovnik town square or street, like an ancient polis, these spaces were created through the exclusion of those who were left out of political power.¹⁶ However, in their study *Toward a Performative Theory of Assembly*, Butler warns of the trap we could fall into by disregarding other spheres of appearance and viewing the lives of the excluded as depoliticised forms of being. This would mean that we accept the

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, David Bradshaw and Stuart N. Clarke Eds. (Wiley-Blackwell, 2015), 5.

¹⁶ Judith Butler, *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* (Harvard University Press, 2013).

dominant and subjugated forms as correct.¹⁷ *A Room of One's Own*, therefore, is not only a metaphor but a space that is a real, palpable support for agency.

Cats

One more detail has caught my attention. One more surprising coincidence. The cat without a tail which Woolf sees through a window by chance. I am entirely convinced that this impaired animal which was “padding softly across the quadrangle by some fluke of the subconscious intelligence the emotional light for me”¹⁸ was introduced to the text as the author’s double. Both are ill-fitted. Outcast kin. The lack of a body part in one is the lack of the political body of the other, or rather a representation of its denial. In a self-ironic twist, the tailless Manx cat, as opposed to the woman, is allowed to walk across the yard, and stops in the middle of the yard “as if it too questioned the universe”.¹⁹ Therefore they have both, as Butler would say, fallen “... into the sphere of appearance as from the outside, as its outside, confounding the distinction between inside and outside.”²⁰ I found a similar idea in the words of Woolf when she says: “I thought of (...) the shut doors of the library; and I thought how unpleasant it is to be locked out; and I thought how it is worse perhaps to be locked in...”²¹ I think about how these are two perspectives of the same situation. Like two faces, or the other side of a mirror – the excluded person’s unsettling feeling of not belonging is proportional to the apprehension of those who dictate inclusion.

In other words: the duality which Butler and Woolf talk about is a structural and structuring part of an identity which, from a normative perspective, has been defined as other. However, it is also subversive as it erodes and compromises the proclaimed homogeneity of the dominant order.

If we continue spinning a web of coincidences and return from the university courtyard to Pustijerna, we would find a realised metaphor and symbol, a symptom and a condition. Cats are, in fact, its only inhabitants. Wild, deformed, reproduced, uninvited, they appropriated the space, occupied it, squatted it, took charge and thus incited a polemic among the citizens about their right to space, or more precisely, to existence. In these bright and self-sufficient cats who do not care about the long human history of exclusion that they are part of, with an ethical-zoological twist in mind, we can see this appropriation as an incentive to reflect on our relationship with the other.

Western philosophy – basing itself on the fact that humans, as opposed to animals, are capable of using language, *logos*, with which they can express the complexity of the spiritual and material world around them – sees animals as a radical other in relation to humans. Therefore, this *other* was

17 Ibid, p. 78.

18 Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, David Bradshaw and Stuart N. Clarke Eds. (Wiley-Blackwell, 2015), 9.

19 Ibid.

20 Judith Butler, *Notes Toward a Performative Theory of Assembly* (Harvard University Press, 2013).

21 Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, David Bradshaw and Stuart N. Clarke Eds. (Wiley-Blackwell, 2015), 18.

named by the *one* (since they have language), and is described in relation to *the one* (humans) and can therefore exist only in the shadow of their supremacy. Still, the twentieth century has brought new winds to ontological discourse. For example, in the notable essay *The Animal that Therefore I am*,²² in describing his cat looking at him while he was naked in the bath and his experience of shame in that moment, Derrida introduces the gaze of the other as an event of excessive presence of the other. "...I see it as this irreplaceable living being that one day enters my space, enters this place where it can encounter me, see me, even see me naked. Nothing can ever take away from me the certainty that what we have here is an existence that refuses to be conceptualised."²³ The difference is still present, but it no longer arises from the rule of language as *logos*, but from the view of the other as absolute otherness. Žarko Paić says "Looking at animals as the absolute Other is precisely what allows the human limits of humaneness to be established. For some animal species/genus, this brings them closer to humans (dogs). For others, it brings them closer, but at a distance (cats). For some, however, it brings them closer through distancing themselves and the unpredictable aggression of the Other due to entering their territory, making them absolutely irreducible. Examples can include beasts such as wolves, bears, lions, etc."²⁴ In other words, this is a question of a meeting, of confronting the face of the other. In order to survive, it must include the question of the suffering of others – perhaps it is better to say fellow humans and/or animals. If we translate this into theoretical postulates, it is no longer about the subject in the network of meanings, but about the ethical and political relationship of responsibility towards the other, and also the ecological problem of survival.

In this regard, perhaps the Dubrovnik cats, by colonising the space that we consider exclusively human, have not violated any rules. Perhaps the lack of tolerance or upset we feel towards these semi-feral animals stems from us getting too close to them and overlooking the existence of their intimacy. Perhaps the space is as much theirs as it is ours. If we could tolerate the excess appearance of the other/fellow,²⁵ then we could also view the issue of Dubrovnik cats in this way, and if nothing else, we could become aware of the source of our discomfort.

The fact that cats, and not dogs, have taken over Pustijerna is a cosmic debt settlement. The otherness of cats compared to dogs arises from the feminine principle attributed to it. A misogynistic society, through the symbolic systems with which it operates, equates cats and women by assigning them characteristics such as untrustworthiness, fickleness, self-sufficiency... Cats, it is said, are insufficiently loyal and do not love enough, they are selfish beasts with sharp claws and seductive looks.

Medea and Cvijeta.

22 Žarko Paić, *Pogled gologa Drugoga: Zašto se (ne) srami Derridina mačka?*, Mačkozbornik, ed. Suzana Marjanić, Rosana Ratković (Zagreb: Jesenski i Turk, 2022), 613 (*The Gaze of the Naked Other: Why does Derrida's cat (not) feel shame?*). Trans. Billie Hewitt Pavlica, for this text.

23 Ibid.

24 Ibid, 622.

25 I am using the term *other* for clarity, although I consider it incorrect.

Edition Main Tables 0

Let us for a moment put aside the women and cats whose excesses of appearance produce a discomfort of lack and an intolerance towards surplus, creating a constant tension between them, blurring and slipping, and let us look at the project from other possible vantage points. For example, from the empty to the something and from the general to the particular. In their research, the authors have included and intertwined both directions, continuously establishing relationships between the whole, the parts, and those segments that elude.

The discovery of the whole establishes a particular logic of the work. There is no beginning or end, parts are replaced, supplemented, substituted, tied, not as a picture of reality or reconstruction, but as a network of simulacra. If the configuration they recreated was created by a combination of language, images, and symbols, then *logos* became *locus*, and *locus* became *mondus*. This world is heterogeneous, elusive and connecting, and there is no monolithic knowledge that would unify, encompass, or explain it. Therefore, as a working and artistic method, the authors sought out a wide range of texts, took them from everywhere, translated them, and built a new library. The library is both a method and an image of the world. It is a structuring structure that consolidates and unfolds its object towards new connections, different signifying regimes and statuses of things. Thus, the nine books of the edition, hand-printed and sewn on an ordinary sewing machine, are the result of a theoretical elaboration of the case of Pustijerna and at the same time its assumption. Despite the disciplined knowledge whose semantic and discursive connections are channelled through established classificatory arrangements, Hušman and her colleagues reach for the least restricted category within the commonly used Universal Decimal Classification in librarianship. This is *Edition Main Tables 0*, a category covering “general human knowledge” which as such suggests a comprehensive totality including anything from the Seven Wonders of the World to Däniken and the history of reading and writing.

Edition Main Tables 0 is an activist extension of the project. Produced in collaboration with a gallery²⁶ whose location in a public library determined its program, they crept through the back door into an institution that controls knowledge. With this guerrilla-like intrusion that filled the gaps in the publishing policy of the house, they subverted not only the established view of institutional librarianship, but also the systemic classification, opening up a whole new field of negotiation on the methodologies of indexing, listing, preserving, and disseminating knowledge. After all, the idea that archives, museums, and libraries preserve the record of the world conceals the colonial tendency towards homogenising the culture they represent.²⁷ Their methods of collecting, preserving, cataloguing, or indexing materials

26 Galerija Prozori (The Windows Gallery) is located in and connected to the library S. S. Kranjčević, Zagreb City Libraries.

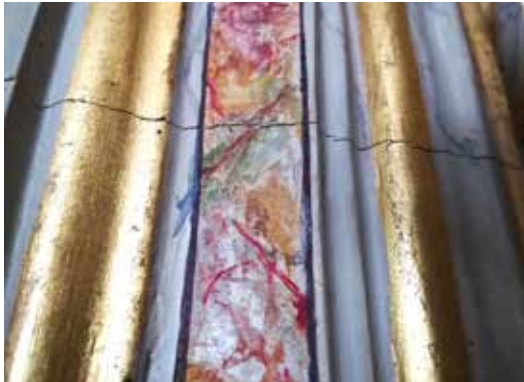
27 Compare Irena Bekić, Petra Dolanjski, *Libraries or on the Value of Waste* (OUT OF SIGHT A venue for contemporary art, Antwerpen, 2021), <http://out-of-sight.be/objectbook/>, 15-1-2023

are the result of an ideology, not a natural law. As such, these categories are always the fruit of a white, male subjectivity, as the aforementioned Weisman would say. They are neither objective nor comprehensively human.²⁸ Within this, *Edition Main Tables O* is perhaps a necessary space of elusion. The multiplicity of the world is better reflected in its disjointedness than in any attempt at disciplinary structuring. If we consider that libraries in their materiality do not convey a picture of the world, but together with it produce its multiplicity, then we can see them as half systems also, as configurations that always still need to be produced – signifiers without the signified with which they strive to connect.²⁹ If we look at it that way, then both our feet are in the liminal field of excess, and the established connections and meanings create new cartographies of the world based on the dualities and unpredictable possibilities of connections and transformations.

28 See footnotes 4 and 5.

29 Compare Irena Bekić, Petra Dolanjski, *Libraries or on the Value of Waste* (OUT OF SIGHT A venue for contemporary art, Antwerpen, 2021), <http://out-of-sight.be/objectbook/>, 15-1-2023

TEFLON

Kako bi izgledalo da mi je od njega koža? Skliznulo bi sve što me dotakne – sve riječi, misli, sve opaske o mom ponašanju. Žene teflonske kože neometano bi šetale ulicama Grada.

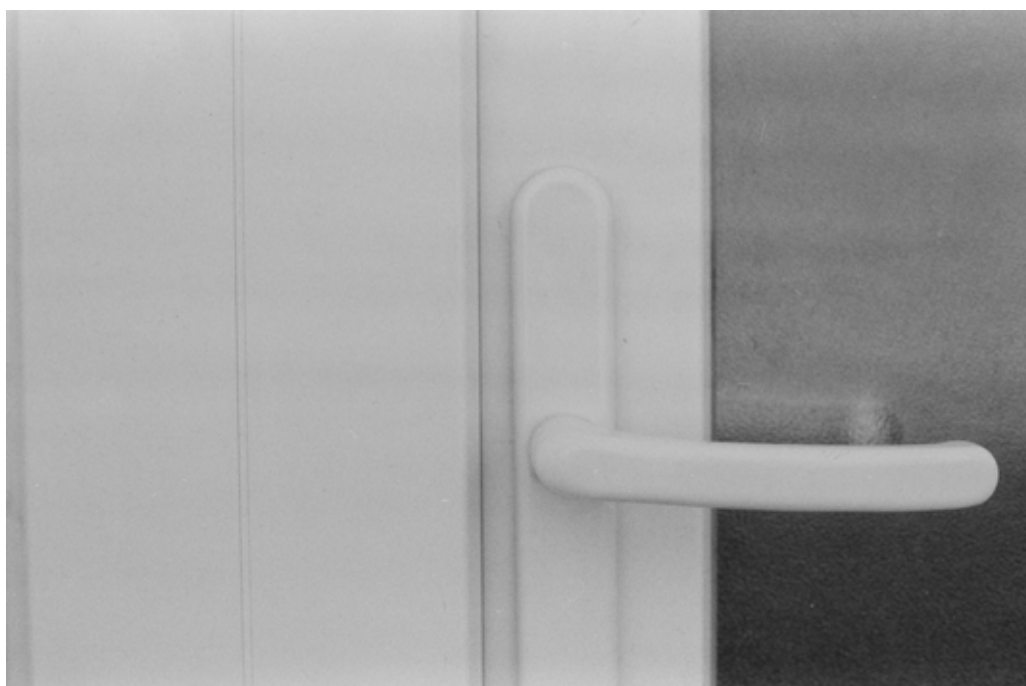
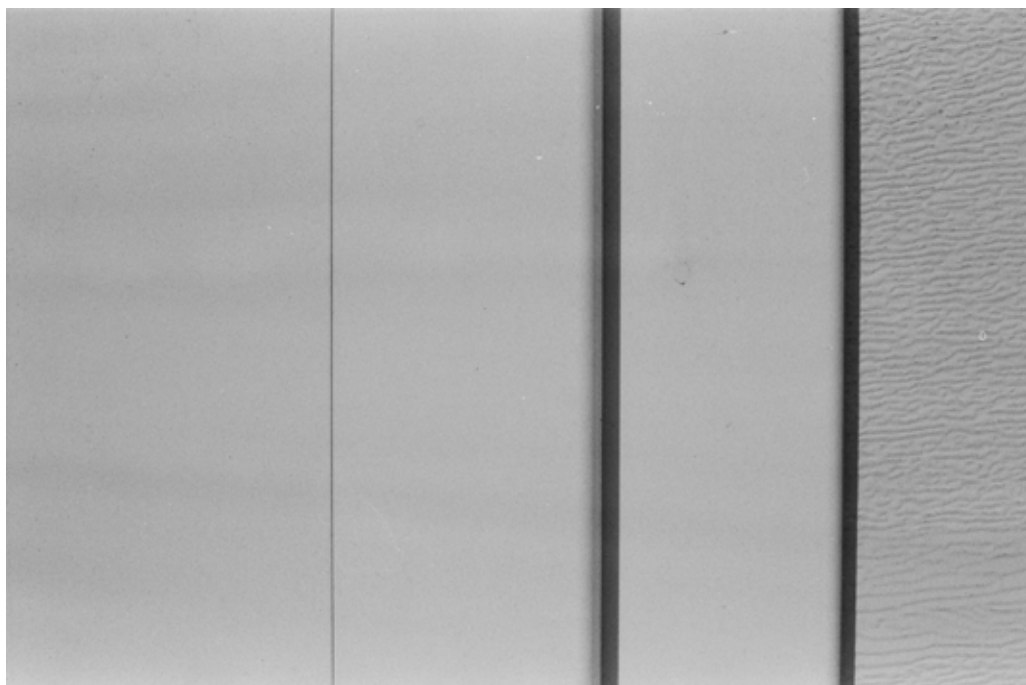

TEFLON

What would it be like if my skin were made of teflon? Everything that touches me would slip off, all the words, all the thoughts, all the objections to my behaviour. Women with teflon skin would walk the streets of the City undisturbed.

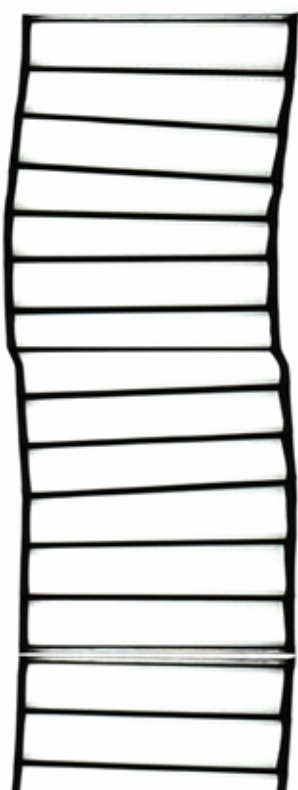
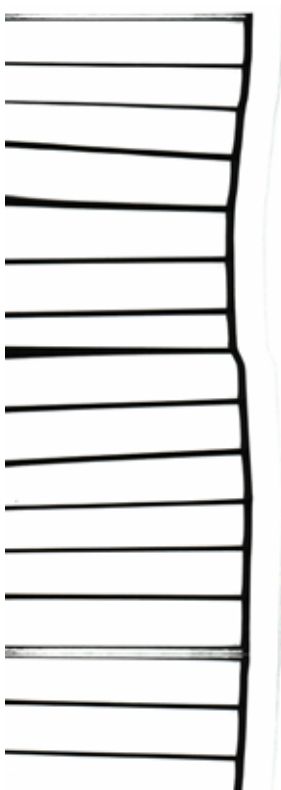
PVC

Prozori, vrata, stolovi i stolice, čaše, vilice, noževi za piknik, ambalaže raznih stvari, povrće i voće stisnuto u plastiku za transport kući, radna ploha akrilnog polimera, četkica za zube, kutija za robu, mobitel, kućanski aparati, sve to postaje talog.

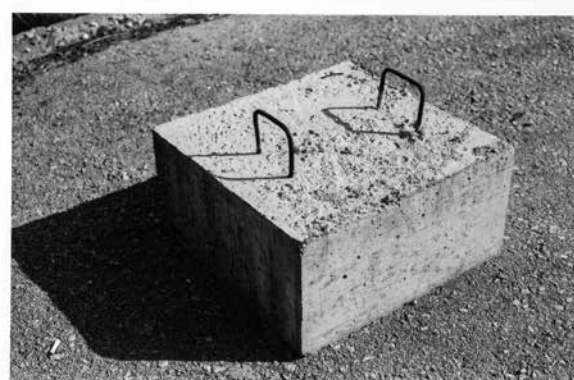

PVC

Windows, doors, tables and chairs, glasses, forks, picnic knives, various types of packaging, fruit and vegetables compressed in plastic for transport to a home, a kitchen counter, a toothbrush, a clothes box, a phone, some household appliances, all of these are sediment.

KNAUF

Gips nastaje kao talog morske vode, a taj nastanak često pokušavam zamisliti. Zamišljam geološku povijest: permu, ocean i miocen. Pokušavam, no ne ide. Kad kažem „perma”, vidim varijacije okera. Viknem: „Perma!” I dalje ništa, glas se samo odbija o zidove. To mi je vrijeme daleko i neuhvatljivo. Prašnjav pod prstima, iz kože izvlači vlagu. Lako radi preinake i skriva vlažne zidove, višak kabela, razne neravnine i sve kućne dileme. Kroz tanke zidove prolazi život susjeda, likova od papira. Zamišljam obiteljske nesuglasice kako se odbijaju o ravne plohe, agresivni spektar zid ne upija. Gipsu pristaju štukature i dekoracije, pokrovi i potpornji, imitacije i kalupi. On naše slomljene kosti drži kako bi srasle.

PLASTER BOARD

Plaster is formed as a deposit of seawater, and I often try to imagine that formation. I imagine geologic history – the Permian, the ocean, and the Miocene. I try, but it doesn't work. When I say “Permian”, I see variations of ochre, I shout “Permian!” and still nothing, the voice just bounces off the walls. That time is distant and elusive to me. It is dusty under my fingers, it drains the moisture from the skin. It makes conversions easily and conceals damp walls, excess cables, various irregularities, and all household dilemmas. The lives of the next door neighbours pass through the thin walls, like cut-out characters. I imagine family disagreements bouncing off the flat surface, an aggressive range that walls do not absorb. Plaster goes well with stucco and decorations, covers and supports, imitations and moulds. It holds our broken bones together so that they may heal.

DIJALOG O ČESTICI

a: Čestica na kojoj sondiraju tlo definirana je u katastru kao ŠUMA. 514/1. U istom izvodu navodi se da se 14. 11. 2018. uknjižuje pravo zaloge radi osiguranja novčane tražbine u iznosu od 1.924.540,00 EUR.

b: Na čije ime?

a: Zaklade braće Nikole i Miha Mihanovića za unapređenje župe Doli i sela Smokvine.

b: A gdje je ta šuma?

a: Tamo onaj isječak šume koji je još ostao nasuprot zgrade FINE.

b: OK, a gdje su selo Smokvine i župa Doli?

a: U stonskoj općini, evo, tu zakladu osnovali su braća Niko i Miho, citiram: "na trajnu uspomenu selu u kojem su na svijet došli i iz kojeg su u svijet pošli – da bi postali ono što su postali". Njih dvoje otišli su u Argentinu i u Buenos Airesu osnovali Zadrugu kako bi pomogli ljudima iz svog kraja, poslali im novac preko računa i dali na upravljanje s namjerom da postoji neko upravno tijelo koje njime upravlja. Uglavnom je raspoređeno na obitelji kojima treba pomoć, na zdravstvo, kulturu, dobrotvorne svrhe i gospodarski napredak. Tako su izgradili neke puteve, dogradili školu...

b: Ahaaaa...

a: To upravno tijelo sad je diglo kredit od 1.924.540,00 EUR i upisalo ga na katastarsku česticu ŠUMA 514/1, 514/2, 517/2, a kao vlasnik 1/1 upisana je tvrtka EDITUS TALI D.O.O. Jedan od prvih ciljeva Zaklade bio je da osigura selo pitkom vodom mrežom vodovoda, ali to se još nije ostvarilo.

b: I sad Editus Tali d.o.o. ne uvodi vodu u selo već gradi zgradu. Čija je to tvrtka?

a: Osnivač te tvrtke je sin nekog bivšeg vozača šlepera iliti kralja kladionica, a danas poduzetnika. U posljednje vrijeme poznatog po izgradnji Vile Ameli u Štikovici.

b: Štikovica pored Zatona?

a: Da, tamo su nedavno izgradili vilu. Iako je bilo puno prigovora na način gradnje i uzurpaciju pomorskog dobra, urušavanje ulice i građevinsku devastaciju, niknula je. Ima i bazen odmah pored mora. *Infinity* bazen se to zove, štogod to bilo.

b: *Infinity* bazen, pa to ti je u svijetu bazena savršena slika luksuznog bazena, on se prelijeva preko jednog ruba spajajući se s krajolikom i obzorom što daje osjećaj da bazen nema kraja. Okrenut moru, jezeru ili planinskome masivu, preljev pruža drukčiju perspektivu na okoliš koji ga okružuje.

a: Tako i taj bazen postaje naš okoliš?

b: Okoliš je kao pojam sveobuhvatan. Njegova definicija varira od države do države. Dakle, država propisuje je li taj bazen naš okoliš.

§

DIALOGUE ABOUT THE LOT

a: The lot on which they are probing the soil is defined in the cadastre as woodland. 514/1. The same deed states that on 14 November 2018, a right of pledge was registered to secure a monetary claim in the amount of 1,924,540.00 EUR.

b: Whose name is it under?

a: The Nikola and Miho Mihanović Brothers Foundation for the advancement of the parish of Doli and the village of Smokvine.

b: And where are these woods?

a: It's that leftover patch of trees opposite the FINA building.

b: OK, and where is the village of Smokvine and the parish of Doli?

a: In the municipality of Ston; There, the foundation was created by the brothers Niko and Miho, I quote: "in permanent memory of the village in which they arrived on this world and from which they ventured into the world – to become what they have become." The two of them went to Argentina, to Buenos Aires, and founded a cooperative there to help people from their region, sent money to them, and gave it to them to manage with the intention that there was some governing body that would manage it. It is mostly distributed to families in need, to healthcare, culture, charities, and for economic development. So they built some roads, rebuilt a school...

b: Ohhhhhh...

a: That governing body has now taken out a loan of 1,924,540.00 EUR and registered it on the cadastral parcels Woodland 514/1, 514/2, 517/2, and the company EDITUS TALİ D.O.O. is registered as the single owner. One of the first aims of the Foundation was to bring clean drinking water to the village through a water supply network, but this has not yet been achieved.

b: And now Editus Tali d.o.o. is not bringing water to the village but building a building. Whose company is that?

a: The founder of this company is the son of a former truck driver, or king of the betting shops, and now an entrepreneur. Recently, he is known for building Villa Ameli in Štikovica.

b: Štikovica near Zaton?

a: Yes, they recently built a Villa there. Although there were numerous complaints about the way it was built and how it usurped maritime property, caused a street to collapse, and produced much destruction, it was still built. It also has a pool right by the sea. It's called an *Infinity* pool, whatever that means.

b: An *Infinity* pool, in the pool world, is a perfect image of luxury, it "overflows" over one edge, and connects with the landscape and the horizon, giving the feeling that the pool has no end. Facing the sea, lake, or mountain range, the overflow provides a different perspective on the surrounding environment.

a: So the pool also becomes our environment?

b: The environment as a concept is all-encompassing. Its definition varies from country to country. Therefore, the state prescribes whether that pool is our environment.

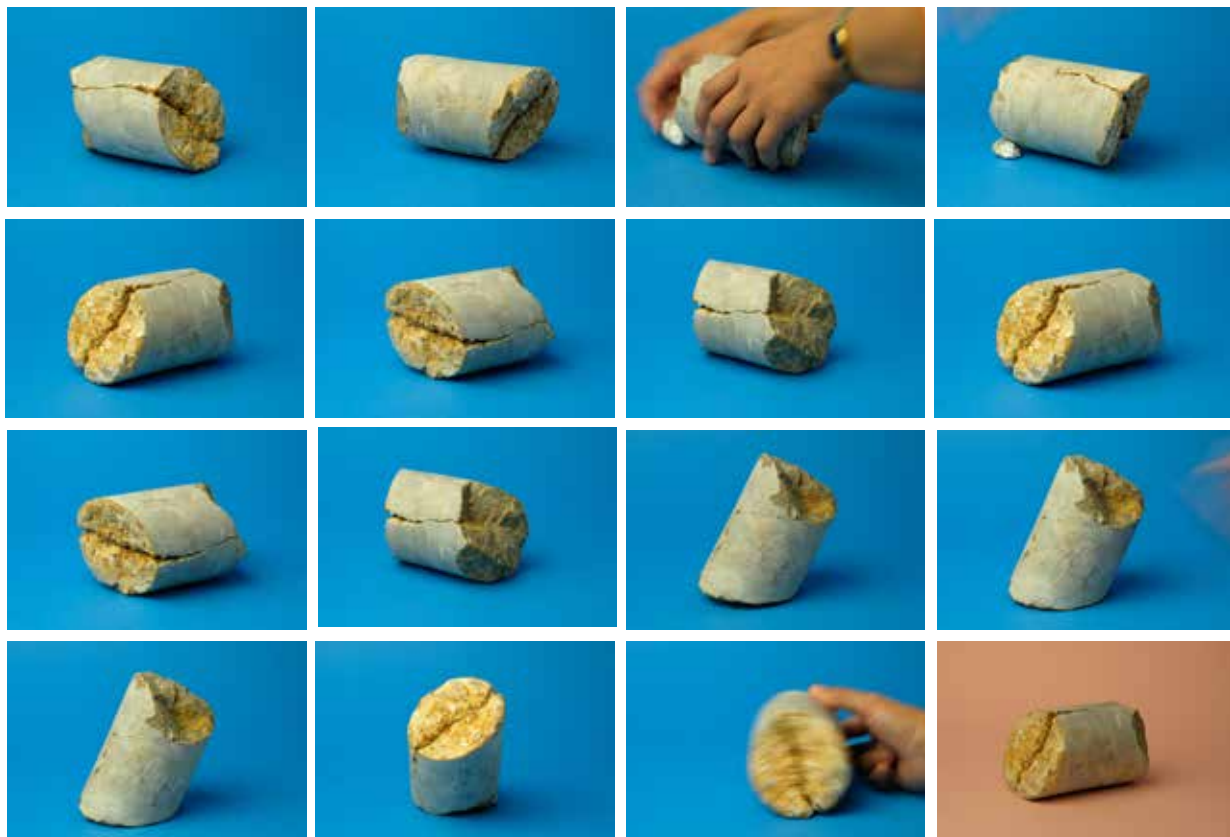
25
95

3

VOTIVI

Za par stotina godina od ovih će kuća ostati tek mali kvadratni prostori godinama zatvoreni. Vлага će izjesti sve materijale osim plastike. Prozori će ostati netaknuti, no okviri će požutjeti i na pritisak prstom pucati. Zrak će biti ustajao. Od terakota pločica na podu s motivima godova drveta neki će komadi ostati cijeli, ali fuga više neće biti. Pregradni će se zidovi, zbog manjka propuha i ventilacije, pretvoriti u gipsani prah i samo će ostati pljesniva brdašca. Izradit ću votive, kuckat ću limene pločice u zalog bolje budućnosti ovoga Grada: mala vrata, male prozore, male tende, male tave, držače sapuna i držače za četkice za zube.

VOTIVES

In a few hundred years, all that will be left of these houses are small square spaces, closed off for years, the damp will rot all the materials except for plastic. The windows will remain untouched, but the frames will yellow and crack at the touch of a finger. The air will be stale. Some of the terracotta tiles on the floor with tree ring motifs will remain intact, but the grout will not. The partition walls will turn into plaster dust for lack of air and ventilation, and all that will remain will be little heaps of mouldy mounds.

I will make votives, I will tap tin plates into shapes as an offering for the better future of this city. Little doors, little windows, little awnings, little pans, soap dishes, and toothbrush holders.

radije bih bila vrt nego igralište
naslaga otkopana
arheološko istraživanje

nastala na ostacima
skrhanoga grada, dereguliranog plana
arabeska koja ne poštuje raster
prostorne organizacije
odumrla ulica,
pepeo spaljenih greda

na ruinama kuća nataložila bih se
nepozvana ušla u tuđe palače,
spajala čestice, vezla parcele
kroz mene bi prolazili
mojim oleandrima, ružmarinima i lavandama
šljunkom bi im zatrpala prozore
glistama omekšala zemlju koja sjeda na krovove

bila bih štukatura nekog doba
barokni ljiljan,
datiran, popisan, naveden u nizu
radije mirta nego Cvijeta
između dvadesetoga stoljeća i staroga vijeka

GARDEN

I would rather be a garden than a playground
a layer unearthed
an archeological study

formed upon the remains
of a shattered city, an unregulated plan
an arabesque with no regard for the organisation of space
an extinct street,
the ashes of burnt beams
feed the cypress, the laurel, and sometimes oak

I will accumulate on the ruins of houses,
uninvited, I will enter other people's palaces, connect lots,
embroider plots of land,
they would pass through me,
through my oleander, rosemary, and lavender,
I will cover their windows with gravel,
soften the soil for the worms that settle on roofs

I will be a stucco of some age,
a Baroque lily,
dated, signed, sequenced
I would rather be myrtle than Cvijeta,
between the twentieth century and ancient history

RADNA BILJEŽNICA: PUSTIJERNA

Identitet je kao mišolovka u kojoj sve više miševa mora podijeliti originalni mamac, i koji, ako sagledamo поближе, je možda već prazan stoljećima. Što je jači identitet, više toga zatočuje, odolijeva ekspanziji, interpretaciji, obnovi, kontradikciji. Identitet postaje svjetionikom-fiksiran, predeterminiran: može promijeniti svoju poziciju ili motiv koji emitira jedino pod cijenu destabilizacije navigacije.

Rem Koolhaas, *The Generic City*¹

Projekt *Radna bilježnica: Pustijerna*, na poziv Art radionice Lazareti Dubrovnik, započele smo 2019. godine terenskim istraživanjem u Dubrovniku. U gradu koji je postao vlastita polirana kulisa zapitale smo se možemo li, koristeći alate iz prošlosti, planirati uključiviju budućnost. Kako primjerice uistinu pročitati i učiniti vitalnim za generacije koje dolaze vrijedni statut grada Dubrovnika iz 1272. godine, simbol dubrovačkog kolektivnog identiteta kojim su bili propisani odnosi i uvjeti življenja te, posebice, građenja? Sagledati ga ne samo na razini letimične povijesne činjenice koju se servira prilikom turističkog vođenja skupini poluzainteresiranih gostiju ili u vezi s primjerima devastacije grada i neumjerenosti turizma danas nego kao živi dokument dobrog života u urbanom kolektivu.

Naša polazišna točka je Pustijerna, lokalitet u jugoistočnom dijelu grada smješten unutar starih gradskih zidina, nekad reprezentativni stambeni prostor gotičkih i baroknih palača koji je nakon potresa 1667. godine uređen u barokni vrt, a u recentnijoj povijesti i u košarkaško igralište. Arheološka istraživanja na toj su lokaciji trajala od 1984. do 1987. godine motivirana pisanim izvorima o postojanju benediktinskog samostana sv. Tome iz 1234. godine, kao i ostacima renesansne i srednjovjekovne arhitekture, a što su navedena arheološka iskapanja i potvrdila. Nakon znanstvenih istraživanja lokalitet

Pustijerne je konzerviran, uspostavljena je Ulica ispod mira, obnovljen je dio zgrada koje graniče s lokalitetom. Godine 2009/10. izvedeni su radovi konzervacije, konsolidacije i zaštite.

Danas je Pustijerna poprilično zapuštena, loše je i krhke infrastrukture, nedovoljno se ulaže u obnovu i održavanje mreže struje, vode, kanalizacije i javne rasvjete te hodnih ploha. Postala je prostor na kojem se ilegalno odlaže otpad. Mnogo se građana ki odselilo, a stanovi i palače često su prenamijenjene u niz manjih jedinica – apartmana s kuhinjama i sanitarnim čvorovima u turističke svrhe. Lokalitet Pustijerne nastanjuju i mačke za koje je netko ciljano izgradio nastambe u obliku kućica u nizu.

Pustijerna se, na određen način, opire generičkim klasifikacijama i gentrificacijama te kroz nju promatramo i bilježimo procese koji dovode do (ili su posljedice nastalih) prostornih promjena i strategija upravljanja. Svojom nas je entropičnošću, urbanom zbrkom i otklonom od normi navela na promišljanje o prostoru staroga grada Dubrovnika, točnije o transformaciji njegova stambenog prostora i gradskih javnih površina u današnju iznimno popularnu turističku destinaciju – prostor koji se nastanjuje povremeno, iznajmljuje, prostor u kojem se ne zadržava. Sagledavajući neuralgične točke turizma danas, u našim smo se istraživanjima s posebnom pažnjom usmjerile na tzv. nove materijale koji se koriste u arhitekturi, unutarjem uređenju, obnovi starina i prostora od devedesetih godina prošlog stoljeća naovamo. Ti novi materijali, poput PVC-a, knaufa i laminata, postaju agensi prevladavajućih potrošačkih sklonosti i graditeljskih normi, oni su toksički zagađivači, odrazi novonastalih društvenih supstanci, fenomenologija i povezanosti. Upućuju i na ekološki problem proizvodnje, korištenja i trajanja.

Unutar *Radne bilježnice: Pustijerne* uvodimo i motiv votiva, zavjetnih darova i slika. Votivi su predmeti koji se svojim simboličnim, asocijativnim ili konvencionalnim oblikom vežu uz darivanje i zahvale, svjedočeći nam o kulturnoj i društvenoj prošlosti minulih razdoblja. Ti predmeti

¹ Rem Koolhaas, *The Generic City* (New York: Moncelli Press, 1998.), 1248. prijevod: Ivana Meštrović za ovaj tekst.

koji često predstavljaju oboljeli dio tijela ili situaciju za koju se traži ili za koju se desilo magično razrješenje, podsjetili su nas na sondirano kameenje i nove materijale grada budućnosti. Postali su možda i njegovi jedini zalozi i skromni motivi.

Glavna pripovjedačica i lajtmotiv *Radne bilježnice: Pustijerne* je Cvijeta Zuzorić², pjesnikinja bez ijednog sačuvanog stiha, hipotetski atribuiranih potreta, uz svoju prijateljicu Mariju Marušu Gučetić Gundulić³. Njima otvaramo okular Dubrovnika ka povijesti žena i rodnoj povijesti. Obje u *Radnoj bilježnici: Pustijerna* postaju aktivne sudionice vlastite nevidljive povijesti u okvirima one opće, spekulativno infiltrirajući moguću svakodevicu izvan okvira rodno uvjetovanih uloga koje su im bile nametnute unutar povijesnog vremena u kojem su živjele.

Ovu smo publikaciju zamislile kao radnu bilježnicu kroz koju iznosimo niz sitnih destabilizacija slike i normativnih narativa – od fotografija, skenova, arhivskih dokumenata do izmišljenih priča, mogućih ishoda događaja, bilježenja i promatranja sabranih zadataka koji nisu svi ispunjeni, ali su navedeni i imenovani.

Niz je to mogućnosti ili referenci koje stvaramo za sebe i druge.

2 Dubrovnik, 1552. – Ancona, 30. studeni 1648.

3 Dubrovnik, 1557. – ?

WORKBOOK: PUSTIJERNA

Identity is like a mousetrap in which more and more mice have to share the original bait, and which, on closer inspection, may have been empty for centuries. The stronger identity, the more it imprisons, the more it resists expansion, interpretation, renewal, contradiction. Identity becomes like a lighthouse – fixed, over-determined: it can change its position or the pattern it emits only at the cost of destabilising navigation.

Rem Koolhaas, *The Generic City*¹

The project *Workbook: Pustijerna* began with a research trip to Dubrovnik in 2019 at the invitation of ARL Dubrovnik. Being in a city that has turned into its own polished film set made us wonder if we could use tools from the past to plan for a more inclusive future. How could we actually read, and render meaningful, the 1272 Statute of the City of Dubrovnik for future generations? The Statute was a symbol of Dubrovnik's collective identity – it regulated the city's relations, its living conditions, and in particular its building regulations, in contrast to the blatant examples of the city's present day devastation and its excessive tourist industry. Now it features as a trivial historical fact presented to groups of semi-interested tourists.

Our starting point is Pustijerna, an area located within the city walls, in the southeastern part of the city. Once a representative residential area boasting Gothic and Baroque palaces, it was repurposed as a Baroque garden after the earthquake of 1667 and, in more recent history, a basketball court. Driven by the historical record, an archaeological survey of the site (1984–87) confirmed the existence of the Benedictine monastery of St. Thomas from 1234, as well as the remains of Renaissance and mediaeval architecture. After completion of the survey, Pustijerna was designated a conservation area, the *Ispod Mira* road was built, and part of the

buildings bordering the area were renovated. Conservation, consolidation, and protection work was carried out from 2009 to 2010.

Today, Pustijerna is run down, the infrastructure is poor and fragile, there is insufficient investment in the renovation and maintenance of electricity, water, sewage, and street lighting, as well as pedestrian pathways. It has become an illegal dumping site. Many of the residents have moved out, and the apartments and palaces are more often than not converted into small self-contained units with kitchens and bathrooms for holiday rentals. Pustijerna is also home to many cats, for whom someone has built a shelter in the form of a series of small terraced houses.

In some ways, Pustijerna is a site that resists generic classifications and gentrification. It is through this site that we observed and recorded the processes that lead to, or resulted from, the transformations and governance of space. Its entropy, urban clutter, and deviation from norms have led us to think about the old city of Dubrovnik, specifically the transformation of its residential and public spaces into the mega-popular tourist destination it is today – a space that is inhabited temporarily, rented out, and not dwelled in. Trying to detect the neuralgic points of the tourist industry today, our research focuses primarily on the so-called new materials that have been used in architecture, interior design, antique restoration, and renovations since the 1990s. These new materials, such as PVC, plaster boards, and laminate, have become the agents of prevailing consumer preferences and building standards. They are toxic pollutants, reflecting new social substances, phenomena, and connections. They also point to the ecological problems of production, use, and durability.

One of the motifs we introduced in *Workbook: Pustijerna* is the votive, votive gifts and paintings. Votives are objects whose symbolic, associative, or conventional forms relate to the idea of offerings, gifts, and giving thanks, thus bearing witness to the cultural and social histories of past times. These objects which often feature an ailing part

¹ Rem Koolhaas, *The Generic City* (New York: Moncelli Press, 1998), 1248.

of the body or a situation seeking or receiving a magical resolution, reminded us of the stone cores and materials for a future city. They may have well become its only offerings and humble motifs.

Cvijeta Zuzorić,² a poet without a single preserved verse and having only several portraits hypothetically attributed to her, along with her friend Marija Maruša Gučetić Gundulić,³ are the main narrators and leitmotifs of *Workbook: Pustijerna*. It is through this lens that we steer our view of Dubrovnik towards the history of women and gender. In *Workbook: Pustijerna*, they become active participants in their own invisible histories within the framework of official history, speculatively infiltrating their possible everyday lives beyond the restrictive gender conditioned roles imposed on them by the period.

This publication takes the form of a workbook, a proposal offering a series of small destabilisations of images and normative narratives using photographs, scans, archival documents, invented narratives, possible outcomes of events, written records, and observations – collected tasks that are not all completed, but, at least, are listed and named.

This is a series of possibilities or references that we have created for ourselves and for others.

2 Dubrovnik, 1552 – Ancona, 30-11-1648

3 Dubrovnik, 1557 – ?

BIBLIOTEKA O OPĆENITO

U okviru projekta *Radna bilježnica: Pustijerna* od 2020. do 2022. godine pokrenule smo Biblioteku O Općenito koja se bavila prijevodima i širokom distribucijom tekstova o društvu, umjetnosti i kulturi koji se kritički odnose prema prevladavajućem neoliberalnom okolišu. U sklopu biblioteke prevele smo i izdale devet eseja, svaki u nakladi od 300 primjeraka:

Shannon Mattern: *Knjižnica kao infrastruktura*, 2014.

Hito Steyerl: *U obranu loše slike*, 2009.

Brandon LaBelle: *Slušanje: relacijsko tijelo*, 2018.

Leslie Kanes Weisman: *Ženska prava na okoliš: MANIFEST*, 1981.

Elizabeth A. Povinelli: *Geontologije: koncept i njegovi teritoriji*, 2017.

Heather Davis: *Život i smrt u antropocenu: kratka povijest plastike*, 2015.

Michael Taussig: *Doba lapis lazulija*, 2009.

Henri Lefebvre: *Pogled s prozora*, 1992.

John Berger: *Zašto gledati životinje?*, 1980.

Naziv *Biblioteka O Općenito* preuzele smo od skupine O UDK klasifikacijskog sustava koja obuhvaća opće ljudsko znanje. Biblioteka je osmišljena kao heterogena osnova za istraživanje, razmjenu ideja i dijalog, a potaknuta temama koje otvara *Radna bilježnica: Pustijerna* – od prava na grad i mogućnosti kritičke analize prostora, dominantnih prostornih politika, mogućnosti infiltracije i otpora do vitaliteta margine i periferije, viška, proučavanja ekologije, materijalnosti, okoliša kroz feminističke i queer teorije, drugog ili druge.

Svako pojedino izdanje popratilo je javno čitanje, a tiskani oblik rezultat je proizvodnje u radioni RISO & prijatelji. Eseje smo oblikovale u formi džepnih knjižica te same tiskale, sabirale, rezale i uvezale na šivaćoj mašini.

Osim u fanzin izdanju, moguće ih je preuzeti u pdf-u sa stranice projekta:

<http://www.anahusman.net/hr/biblioteka-nula/>

<https://pangolin.hr/hr/publikacije/edition-main-tables-0/>.

EDITION MAIN TABLES O

From 2020 to 2022, as part of the project *Workbook: Pustijerna*, we launched the *Edition Main Tables O* with the aim of translating and distributing theoretical thoughts on society, art, and culture that critically position themselves against the prevailing neoliberal environment. Nine essays have been translated and published, each in an edition of 300:

Shannon Mattern: *Library as Infrastructure*, 2014.

Hito Steyerl: *In Defense of the Poor Image*, 2009.

Brandon LaBelle: *Listening: A Relational Body*, 2018.

Leslie Kanes Weisman: *Woman's Environmental Rights: A Manifesto*, 1981.

Elizabeth A. Povinelli: *Geontologies: A Requiem to Late Liberalism*, 2017.

Heather Davis: *Life and Death in the Anthropocene: A Short History of Plastic*, 2015.

Michael Taussig: *What Colour is the Sacred?*, 2009.

Henri Lefebvre: *The View from the Window*, 1992.

John Berger: *Why Look at Animals?*, 1980.

The title *Edition Main Tables O* was inspired by group O of the UDC library classification system, which covers general human knowledge. The edition is designed as a heterogeneous basis for research, dialogue, and the exchange of ideas, guided by the themes covered in the *Workbook: Pustijerna*. These themes include: the right to the city and the possibilities of the critical analysis of space, the dominant politics of space, the possibilities of infiltration and resistance, the vitality of the margin and periphery, the surplus, the study of ecology, materiality, and the environment through feminist and queer theories, the other.

Each individual edition was accompanied by a public reading, and produced in the workshop RISO&friends. The essays were published as pocket-sized editions and we printed, compiled, cut, and bound them ourselves on a sewing machine.

In addition to the fanzine edition, they are available for download in .pdf format on the project page:

<http://www.anahusman.net/hr/biblioteka-nula/>

<https://pangolin.hr/hr/publikacije/edition-main-tables-O/>.

Radna bilježnica: Pustijerna / Workbook: Pustijerna

Izdavač / Publisher

Studio Pangolin

Mlinarska 21, 10000 Zagreb

www.pangolin.hr

studio.pangolin@gmail.com

Urednice / Editors

Ana Hušman, Ivana Meštrov

Kustosice / Curators

Irena Bekić, Srdjana Cvijetić, Ivana Meštrov

Tekstovi / Texts

Irena Bekić, Ivana Meštrov, Ana Hušman

Prijevod / Translation

Billie Grace Hewitt Pavlica

Lektura / Proofreading

Timothy Weeks, Mirna Belina

Grafičko oblikovanje / Graphic design

Ana Labudović

Obrada fotografija / Photo editing

Marija Matijašec, Ana Labudović

Papir / Paper

Holmen 70gsm, Kunstdruck 120gsm, Munken Pure Rough 150g

Pismo / Typography

Adelphe (Eugénie Bidaut), Amiamie (Mirat-Masson)

Tisak / Print

Sveučilišna tiskara, RISO & prijatelji

Naklada / Print run

300

ISBN 978-953-49355-5-2

CIP 001236479

Zahvale / Acknowledgements

Ivana Bodrožić, Lucija Vuković

Projekt podržali / Supported by

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske

/ Ministry of Culture and Media of the Republic of Croatia

Gradski ured za kulturu i civilno društvo Grada Zagreba

/ City Office for Culture and Civil Society of the City of Zagreb

3, 4

Painting giving thanks for the cure of Ana Andričević from Perast, 1640, votive painting, tempera on wood, Our Lady of Mercy Dubrovnik, 2023, digital photograph, Marko Ercegović

5, 6, 7, 8, 12, 32

Surface of stones, Pustijerna, 2019, scan, Ana Hušman

9, 71

Votive tiles from Dubrovnik, Museums of Dubrovnik, metal collection, 18th and 19th century, digital photograph, Božidar Gjukić

13, 16

Anastazija the cat, Rector's Palace, 2019, black and white analogue photo, Ana Hušman

14, 15

Cat hotel, Pustijerna, 2020, digital camera, Ana Hušman

15, 16

Cat houses for Anastazija made by the citizens of Dubrovnik, Anastazija the cat in various situations, 2019, black and white analogue photo, Ana Hušman and materials accessed online: <https://www.facebook.com/kneginjanastazija>, 16-5-2024 <https://www.facebook.com/michel.sevelo>, 16-5-2024

17

Bili the cat, Rector's palace, 2019, mobile phone photograph, Ana Hušman

18

Sculpture of lion, Gruž, 2019, mobile phone photograph, Ana Labudović

19, 20

Extract from the fifth book of the Statute of the City of Dubrovnik 1272, 2018, scan, Ana Hušman

21

Dubrovnik harbour, residential and commercial building under construction, Gruž, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

22

Cats, Pustijerna, 2019, mobile phone photograph, Ana Labudović

23

Blueprint of archaeological site in Pustijerna from archaeological record of current state, 2008,

accessed online:

https://zod.hr/obnova_dubrovnika/arheoloski-lokalitet-pustijerna/, 30-6-2024
Photo of current state, Pustijerna, 2018, mobile phone photo, Ana Labudović

24

Our Lady of Mercy Dubrovnik, 2019, scan of mobile phone photo, Ana Hušman

41

Wooden box with soil cores, lot 514/1, 514/2, 517/2, until recently classified as woodland, 2019, scan, Ana Hušman

42

Examples of marbling, Rector's palace, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

43

Examples of plastic bathroom accessories and floors in holiday accommodation, Boninovo, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

44

Example of teflon pan in holiday accommodation, 2023, mobile phone photo, Ana Hušman

45, 46, 47

Fragments of PVC doors, windows, etc. used in various buildings in Dubrovnik, 2019, black and white analogue photo, mobile phone photo, scans, Ana Hušman

48, 49

Construction sites, parquet floors, concrete, Gruž, 2019, black and white analogue photos and mobile phone photo, Ana Hušman

52, 53, 54, 55

Lot numbers 514/1, 514/2, 517/2, classified until recently as woodland, boxes with soil cores and cylinders, Boninovo, 2019, black and white analogue photo, mobile phone photos, Ana Hušman

56

A stone in the woods above Dubrovnik General Hospital, 2019, black and white analogue photo, Ana Hušman

57, 58-59, 60-61, 62-63, 66-67, 68, 79

A rock core sample extracted from lot number 514/1, 514/2,

517/2, until recently classified as woodlands Boninovo, 2019, digital photo, Ivan Slipčević

64-65

A rock core sample extracted from lot number 514/1, 514/2, 517/2, until recently classified as woodland, 2019, black and white analogue photo, Ana Hušman

69

Painting giving thanks for the rescue of ship crew RAD after torpedo attack in the Great War, J. Seits, 1940, votive painting tempera on wood, Our Lady of Mercy, Dubrovnik, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

70

Painting giving thanks for being saved from lightning, G.R., 1970, votive painting, oil on canvas, Our Lady of Mercy, Dubrovnik, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

71

Votive tiles from Dubrovnik, Museums of Dubrovnik, metal collection, 18th and 19th century, digital photograph, Božidar Gjukić

72-73, 75,

Palm trees, garden next to Petar Sorkočević's summer house, 2019, black and white analogue photo, Ana Hušman

76

Woods above Dubrovnik General Hospital, 2019, mobile phone photo, Ana Hušman

Cover

Collage, scan 2022, Marko Tadić and Ana Hušman

A: Na žalost, nema odgovora na pitanje

smo pok